

**ANUARUL ACADEMIEI
TEOLOGICE „ANDREIANE”**

ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ” ORTODOXĂ
ROMÂNĂ DIN SIBIU

ANUARUL

XVII

1940—1941

PUBLICAT DE

DE. DUMITRU STĂNILĂE
RECTOR

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE
SIBIU, 1941

Herbart și herbartienii români din Ardeal

De Dr. NICOLAE TERCHILĂ

Johann Fried. Herbart (1776—1841)

— Una sută ani dela moartea lui —

Lui Herbart, care n'a fost înțeles de contemporanii săi și a fost combătut cu asprime de adversarii celor cari i-au răspândit și făcut cunoscute, după moarte, ideile, nu i-au putut aduce nici cei mai acerbi antagoniști învinuirea, că paginile cuprinzătoare ale cugetării lui adânci, n'ar fi izvorât din o profundă cugetare filosofică. Toate paginile acestui „pedagog între filosofi” și „filosof între pedagogi” sunt scrise cu o impecabilă înlanțuire logică, chiar și acelea pe cari știința de mai târziu le-a abandonat.

Intemeietorul pedagogiei științifice, acela care a pus capăt dibuirilor pe terenul educației, așezând ca baze ale acesteia *psihologia* și *etica*, a lăsat în toate cărțile scrise de el, pagini cari nu vor pieri nici odată, oricât de mult ar fi supus fluctuațiilor vremii sistemul său pedagogic.¹

Cu aceste cuvinte este caracterizat I. Fr. Herbart de către protagonistul unei „pedagogii românești”, dl prof. univ. Dr. O. Ghibu, care într'un studiu foarte concis despre marele filosof și pedagog german se știe folosi admirabil de covârșitoarea autoritate pedagogică a acestui gânditor strein, pentru susținerea intereselor vitale ale școalei românești din Ungaria, aducând în câteva pagini o critică zdrobitoare politicei școlare de neloială maghiarizare a Românilor, critică întemeiată pe o seamă de idei bine selecționate din vasta operă pedagogică a unui gânditor de renume mondial, care a creiat o nouă epocă în pedagogie.

Dl prof. O. Ghibu reușește să-l prezinte aici pe I. Fr. Herbart ca pe un pedagog care intră în cercul intereselor vitale ale Românilor din Ardeal, lovind cu citate din operele marelui

¹ Dr. O. Ghibu: Anuar pedagogic. Sibiu, 1913, pg. 40.

pedagog, planul diavolesc al dușmanului nostru secular de a-ne răpi ce aveam mai scump, graiul dulce al mamei noastre.

Așa zice de ex. la pg. 42: „Despre un „desrădăcinat” prin cultura nefirească ne povestește Herbart următorul caz foarte elocvent, care e cu atât mai interesant, cu cât el e urmat și de o judecată a lui Herbart asupra lui. „Un interesant fenomen pedagogic mi-a oferit în ultima jumătate de an fiul unui englez, care trăiește aici în apropiere. Acest băiat, trecut de 12 ani, foarte înalt de statură și poate și pentru aceasta, cam slab, a fost vreo patru ani în gazdă la niște preoți germani, în care vreme și-a uitat aproape cu totul limba engleză, iar din cea germană și-a însușit numai expresiile cele mai grosolane ale clasei de jos...”

Dupăce, încetul cu încetul mi-a fost dat să cunosc mai de aproape întreaga grobianitate a acestui băiat, care uneori mi-se părea cu totul sălbatic, m'am îngrozit că l-am primit în casa mea. Cea mai mare nefericire a băiatului acesta consta în aceea, că n'avea de fapt o limbă maternă”.¹

Faptul acesta, devenit din nou actual prin încercările de desnaționalizare a fraților rămași sub stăpânire străină, este un motiv mai mult ca și noi să ne aducem aminte de marele filosof și pedagog Ioh. Fr. Herbart, dela moartea căruia în anul acesta se împlinesc o sută de ani.

Ioh. Fr. Herbart s'a născut în 4 Maiu 1776 în orașelul din Prusia, *Oldenburg*, dintr'o familie de magistrat. El se bucură de o educație îngrijită din partea mamei sale, o femeie cu distinse calități sufletești. Cele dintâi studii și le făcu în orașul natal, la un liceu condus de bunicul său. Avea o memorie foarte fidelă; un discurs odată auzit, îl putea copia din memorie. Încă în liceu se ocupa temeinic cu filosofia lui *Kant* și *Wolff* și la vârsta numai de 14 ani scrie un studiu despre libertatea omenească, atrăgând asupra sa atenția dascălilor săi.

După terminarea liceului pleacă împreună cu mama sa la Iena, unde, înscriindu-se la Universitate, devine elevul lui *Fichte*, face cunoștință cu *Schiller*, *Schelling* și cu alți bărbați distinși

¹ *Ioh. Friedr. Herbart's saemtliche Werke*, herausg. v. Kehrback, vol. XIV, pg. 180.

ai vremii, aderenți ai idealismului german. Ca student de asemenea se distinge prin spiritul său pătrunzător, expunând magistrului său nedumiririle sale fundamentale față de idealismul speculativ.

Evoluția sa spirituală a fost lină și constantă. În anul 1794 primi invitația guvernatorului din *Berna*, v. *Steiger* de a face educația celor trei copii ai săi. Aici își câștigă frumoase experiențe pedagogice, de cari se folosește la alcătuirea concepției sale. De acum accentuează importanța *individualității* elevului pentru educație; stăruie pentru deșteptarea *interesului multilateral* și pentru o *dragoste* adevărată între elev și educator.

În Elveția a făcut cunoștință cu marele pedagog *H. Pestalozzi*, vizitându-i școala din *Burgdorf* în anul 1798. Din Elveția trecu la *Halle* pe urmă la *Brema*, unde rămase doi ani. În o lucrare critică asupra cărții lui *Pestalozzi* „*Cum își învață Gertruda copiii*” formulează principiul, că educația voinței trebuie să se facă indirect prin învățământ; iar în conferințele ținute la muzeul din localitate își expune principiile pedagogice aplicate în casa von *Steiger*.

În anul 1802 își ia docența la Universitatea din *Göttingen*, iar în 1809 devine titularul catedrei lui *Kant* în *Königsberg*. În 1833 este rechemat la *Göttingen* unde practică profesura până la moartea sa întâmplată în *11 August 1841*.

Dintre lucrările lui, cele mai de seamă sunt: *Allgemeine Pädagogik* — Pedagogia generală, 1806; *Hauptpunkte der Metaphysik* — Punctele principale ale metafizicei, 1808; *Allgemeine praktische Philosophie* — Filosofia generală practică, 1808; *Lehrbuch zur Einleitung in die Philosophie* — Manual de introducere în filosofie, 1813; *Lehrbuch zur Psychologie* — Manual de psihologie, 1812; *Lehrbuch zur Psychologie* — Manual de psihologie, 1816; *Psychologie als Wissenschaft* — Psihologia ca știință, 1824; *Allgemeine Metaphysik* — Metafizica generală, 1828

Operile lui complete au apărut în mai multe ediții, în 13 volume, editate de *Hartenstein* și *Kehrbach*.

Despre *Herbart* au scris între alții: *W. Kinkel: Johann Friedrich Herbart, sein Leben und seine Philosophie*, 1903 — I. Fr. *Herbart*, viața și filosofia sa; *O. Flügel: Herbarts Lehre und Leben* — Doctrina și viața lui *Herbart*, 1907; *Fr. Franke:*

ai vremii, aderenți ai idealismului german. Ca student de asemenea se distinge prin spiritul său pătrunzător, expunând magistrului său nedumiririle sale fundamentale față de idealismul speculativ.

Evoluția sa spirituală a fost lină și constantă. În anul 1794 primi invitația guvernatorului din *Berna*, v. *Steiger* de a face educația celor trei copii ai săi. Aici își câștigă frumoase experiențe pedagogice, de cari se folosește la alcătuirea concepției sale. De acum accentulează importanța *individualității* elevului pentru educație; stăruie pentru deșteptarea *interesului multilateral* și pentru o *dragoste* adevărată între elev și educator.

În Elveția a făcut cunoștință cu marele pedagog *H. Pestalozzi*, vizitându-i școala din *Burgdorf* în anul 1798. Din Elveția trecu la *Halle* pe urmă la *Brema*, unde rămase doi ani. În o lucrare critică asupra cărții lui Pestalozzi „*Cum își învață Gertruda copiii*” formulează principiul, că educația voinței trebuie să se facă indirect prin învățământ; iar în conferințele ținute la muzeul din localitate își expune principiile pedagogice aplicate în casa von *Steiger*.

În anul 1802 își ia docența la Universitatea din *Göttingen*, iar în 1809 devine titularul catedrei lui Kant în *Königsberg*. În 1833 este rechemat la *Göttingen* unde practică profesura până la moartea sa întâmplată în 11 August 1841.

Dintre lucrările lui, cele mai de seamă sunt: *Allgemeine Pädagogik* — Pedagogia generală, 1806; *Hauptpunkte der Metaphysik* — Punctele principale ale metafizicei, 1808; *Allgemeine praktische Philosophie* — Filosofia generală practică, 1808; *Lehrbuch zur Einleitung in die Philosophie* — Manual de introducere în filosofie, 1813; *Lehrbuch zur Psychologie* — Manual de psihologie, 1812; *Lehrbuch zur Psychologie* — Manual de psihologie, 1816; *Psychologie als Wissenschaft* — Psihologia ca știință, 1824; *Allgemeine Metaphysik* — Metafizica generală, 1828

Operile lui complete au apărut în mai multe ediții, în 13 volume, editate de *Hartenstein* și *Kehrbach*.

Despre Herbart au scris între alții: *W. Kinkel: Johann Friedrich Herbart, sein Leben und seine Philosophie*, 1903 — I. Fr. Herbart, viața și filosofia sa; *O. Flügel: Herbarts Lehre und Leben* — Doctrina și viața lui Herbart, 1907; *Fr. Franke:*

Herbart, Grundzüge seiner Lehre — Herbart, Principiile doctrinei lui, 1909.

Pedagogia lui Herbart se caracterizează printr'o orientare etică. În concepția sa pedagogică este influențat de marele său contemporan H. Pestalozzi, iar în cea filosofică, de gânditorii epocali ai vremii sale, *E. Kant* și *I. Fichte*. Principiile sale pedagogice abia după moartea lui au pătruns în cercurile mai largi ale învățătorilor, iar în învățământul secundar și-au făcut loc mult mai târziu, pe la sfârșitul secolului al XIX-lea, prin munca stăruitoare a elevilor săi cari au întemeiat renumita „școală herbartiană”.

În cugetarea lui Herbart pedagogia depinde de etică și psihologie. De aceste două discipline se ocupă el în mod deosebit tocmai în interesul pedagogiei, susținând că scopul oricărei educații trebuie să fie cel moral, iar psihologia va arăta calea și mijloacele pentru realizarea acestui scop, precum și piedecile cari i se pot ivi în cale.

Din pricina aceasta suntem nevoiți să zăbovim puțin la filosofia lui, fără de care o înțelegere a pedagogiei herbartiene este cu neputință.

În metafizică susține că lumea văzută și nevăzută este zldită din „Reale”, pe cari le numește ocazional „*Monade supranaturale*”. Însă nu le atribuie evoluție autonomă, așa cum face *Leibnitz* cu monadele sale. Aceste „Reale” sunt calitativ simple, în esența lor însă nu le putem cunoaște. Numai raporturile lor sunt perceptibile. Realele sunt neschimbabile, nespțiale și eterne, se mișcă în linie dreaptă și simetric într'un „spațiu inteligibil” (spre deosebire de „spațiul fenomenal” ce există în conștiința noastră).

Realele tind să se păstreze neschimbate în mijlocul schimbărilor perpetue. Negând Herbart realității orice schimbare și evoluție, în metafizica lui se dovedește ca un dușman al idealismului speculativ.

În psihologia lui Herbart sufletul este o „Reală”, o ființă simplă, absolută, de substanță spirituală. Scopul ei unic este acela de a-și păstra neschimbată ființa sa absolută în mijlocul tuturor schimbărilor.

Felul său de a se păstra este — reprezentarea.

Reprezentările nu sunt, dar devin puteri sufletești. Jocul lor se desfășoară pe „scena” conștiinței noastre psihice, împiedecându-se sau promovându-se reciproc. Reprezentarea care domină scena conștiinței, stăpânește și conduce întreaga noastră viață sufletească, prin urmare voința și sentimentul deopotrivă. Jocul acesta al reprezentărilor este pur mecanic și ca atare poate fi calculat și dirijat cu o precizie matematică.

O reprezentare rămâne în conștiință, până ce o alta îi ia locul; iar trecând dincolo de „Pragul conștiinței”, nu dispare, nici nu este pierdută, așteaptă în inconștient și se luptă până ce va reuși să pătrundă din nou pe scena luminoasă a conștiinței. Această luptă de a apare în lumină nu se face la voia întâmplării și fără nici o lege. Există o statică a spiritului, când reprezentările sunt oprite de a reveni în conștient, și o dinamică a spiritului, când circumstanțele le dă libertatea să apară în conștiința individului.

Acest schimb se datorește reprezentărilor ce se ajută reciproc pentru a ajunge sau a rămâne în conștiință. După Herbart reprezentările similare se combină, se atașează, dând naștere la fuziune. Cele nepotrivite se întunecă, dând naștere la complexiuni.

Fuziunea sau complexiunea reprezentărilor explică toate fenomenele sufletești ca: abstracțiunea, judecata, raționamentul, memoria și imaginația, chiar și sentimentul, dorințele și volițiile. Astfel sentimentul de plăcere este rezultatul unirii între două reprezentări, iar cel de neplăcere rezultă din contrastul sau antagonismul lor. Reprezentarea dominantă, cu ajutorul sentimentului promovează sau împiedică faptul voluntar.

În psihologia lui Herbart un capitol de o importanță deosebită pentru pedagogie este *apercepția*, adică acel proces psihologic prin care reprezentările sau cunoștințele noi sunt asimilate, aperate de către cele vechi. Pe *apercepție* se bazează interesul pedagogic, atențiunea, înțelegerea etc.

Drept aceea ea este „piatra cea din capul unghiului” în pedagogia herbartină. Scopul său în *teoria cunoașterii* este distincția clară a noțiunilor și precizarea raporturilor acestora. Importanța deosebită ce o atribuie Herbart acestui proces rezultă din faptul că el definește *filosofia* ca „*studiu al noțiunilor*”.

Deaceea chemarea ei este în rândul prim să lămurească și să precizeze noțiunile și să cerceteze combinarea lor pentru formarea judecăților și a raționamentelor.

Acesta este scopul logicei formale ca parte a filosofiei, pe care Herbart o tratează după Kant, tinzând spre o separare a ei de Psihologie. Logica cercetează normele de apreciere a noțiunilor, iar Psihologia legile procesului de cugetare.

Studierea noțiunilor urmărește în rândul al doilea eliminarea contradicțiilor existente între noțiunile empirice.

În teoria cunoașterii Herbart este *realist*. Senzațiile noastre pornesc dela o realitate nediscutabilă care există dincolo de lumea schimbărilor. Chiar dacă „lucrul în sine” nu-l putem percepe în mod nemijlocit, putem conchide existența lui din „fenomenele” acestuia. Firește în cugetarea noastră suntem avizați la *noțiuni*, cari au un rol decisiv în cunoașterea realității. Deaceea urmărește Herbart în pedagogia sa cu atâta tenacitate *formarea noțiunilor clare* în mintea elevilor.

Etica este acea parte a filosofiei care se ocupă cu normele de apreciere ale faptelor omenești. Norma generală pentru aprecierea unei fapte este — în etica lui Herbart — plăcerea sau neplăcerea, bazată pe o „evidență apriorică”. O faptă bună o aprobăm pentrucă ne place, o faptă rea o reprobăm pentrucă nu ne place. Această „evidență apriorică” ne duce la platra de încercare a *valorii* faptelor noastre, anume la *legea morală*. Astfel o faptă ne place atunci când este în conformitate cu legea morală și ne displace când e în conflict cu aceasta.

Stâlpii de reazim ai legii morale sunt cele *cinci idei morale*:

1. *Libertatea internă* care constă în armonia ce trebuie să existe între ceea ce gândim și ceea ce facem. Ex: Nu putem aproba pe un om care suferă de patima beției și totuși predică contra acestuia vițiu.

2. *Perfecțiunea*. Omul trebuie să tindă spre perfecțiune și, pentru aceasta nu e destul numai a concepe planul, ci se cere și punerea lui în aplicare. Voința puternică necesară pentru acest lucru ne place mai mult decât o voință slabă, incapabilă de realizări.

3. *Bunăvoință*. Dintre două voințe ne place mai mult voința aceluia om care în mod desinteresat sprijinește pe semenul său în realizarea scopului său. Această idee a iubirii de aproapele este porunca cea mai înaltă în morala creștină.

4. *Dreptatea*. Omul simte o plăcere atunci când din două idei în controversă iese biruitoare aceea care are dreptate. Ideea triumfătoare a dreptății are scopul de a înlătura cearta care în general produce neplăcere.

5. *Recompensa*. Răsplătirea faptei bune produce în noi plăcere ca și pedepsirea celei rele și ne displace dacă nu urmează după faptă și recompensă.

Aceste idei numai unite pot da o directivă voinței. Ele alcătuiesc temelia eticii individuale. Dar Herbart se ocupă și de *etica socială* pe care o bazează pe alte cinci idei morale deduse din cele de mai sus.

În legătură organică cu morala se află în cugetarea lui Herbart *religia*. Ea inspiră omului nădejde că strădanțiile sale morale vor fi încoronate cu succes. Contemplarea naturii și mai ales a lumii organice, minunata ei finalitate conduce pe om în mod firesc la Dumnezeu, iar atributele Lui morale, cum sunt: sfințenia, dragostea, dreptatea le consideră Herbart ca absolut necesare pentru conștiința religioasă. Însă nu admite ca filosofia să dovedească pe cale rațională existența lui Dumnezeu, sau să justifice în mod speculativ dogme.

După părerea lui Herbart nu există o știință despre obiectele credinței religioase. Încercările speculațiilor metafizice duc mai mult la rezultate nesigure, nicidecum la o convingere practică necesară pentru îndrumarea vieții noastre religioase. Credința religioasă nici n'are nevoie de argumente. Ideea de Dumnezeu trăiește și se impune prin frumusețea sa internă și prin valoarea sa practică. Ea află un sprijin practic în contemplarea estetică-teologică a naturii.

Pedagogia are misiunea să apropie tineretul de idealul moral. Scopul său și-l formulează cu ajutorul eticii. Acesta este: *caracterul moral*, exprimat de Herbart în mod original prin cuvintele: „Die Charakterstärke des Sittlichen”. Acest scop trebuie să-l servească învățământul. Drept aceea pedagogia lui Herbart pretinde un *învățământ educativ*.

Cum a reușit Herbart în pedagogia sa să unească într'un întreg armonic aceste două noțiuni „învățământ” și „educație” — realități disparate până la el și adeseori chiar și după el — ne răspunde psihologia și etica lui, cei doi stâlpi, pe care se sprijinește știința despre educație.

Psihologia și etica lui Herbart ne dovedesc — precum am văzut — că întreaga viață sufletească a omului este condusă de reprezentări. Prin urmare pedagogia își va putea ajunge scopul său, va putea forma caractere morale, dacă învățământul va împărtăși elevilor reprezentări clare. Din pricina aceasta studiază Herbart cu multă temeinicie procesul psihologic al formării reprezentărilor, ca apoi ținând seamă de legile sufletului, să-l poată dirija — cum credea el — cu „exactitate matematică”.

Calea ce duce la dobândirea de reprezentări clare pleacă dela experiența câștigată din lumea concretă, care înaintând dela o treaptă la alta (de aici numirea de trepte formale), se înalță spre lumea noțiunilor abstracte, ca să coboare din nou la lumea concretă.

Astfel cere Herbart ca un obiect să fie întâi analizat, intuit și probat prin experiență. Această operație se numește pătrundere sau *analiză*. După aceasta, idelle și cunoștințele căpătate trebuesc clarificate și asociate, legate de cele vechi. Astfel pe treapta analizei se face și *claritatea* și *asocierea*.

Unitatea conștiinței însă nu ne permite să ne oprim la acest punct pe calea cunoașterii, ci pretinde să se facă în continuare *sinteza* ideilor, unde aparține și *sistema*, adică generalizarea. Și anume, căutând în asociere înrudirea mai multor cunoștințe între ele, ne vom sili să scoatem prin abstracție idea generală care domină pe celelalte.

În urmă vine punerea acestei idei în aplicare, ceea ce formează ultima treaptă, care se numește și azi *aplicare*.

În „Școala herbatiană” s'a făcut mult caz de aceste „trepte formale”, câtă vreme Herbart n'a urmărit altceva decât să descrie un proces psihologic, să *descrie* calea practică de întregul învățământ și înainte și după el. Numărul și numirea acestor „trepte” variază la urmașii lui Herbart. Cea mai cunoscută este numirea dată de *Wilhelm Rein* și anume: 1. Pregă-

tirea cu anunțarea țintei; 2. Predarea; 3. Asocierea; 4. Sistematizarea; 5. Aplicarea.

Herbart însă n'a cerut nici odată ca fiecare lecție să treacă prin aceste cinci forme, din care ar rezulta o fărâmițare nepedagogică și o intelectualizare nepsihologică, greșală în care cad mulți herbartieni prea zeloși.

În orice caz ele trebuiesc aplicate unde e posibil și totdeauna cu tactul pedagogic cuvenit. Ca o urmare a acestora Herbart fixează cele trei metode de învățământ: *analitic, descriptiv și sintetic*.

Cheia reușitei oricărui învățământ este *interesul*, care ocupă un loc de frunte în pedagogia lui Herbart. Interesul trebuie să fie *multilateral*, pentru că activitatea spiritului uman este multilaterală. Învățământul care reușește să trezească interesul elevilor, cucerește *atențiunea* acestora, deschizând larg drumul spre sufletul lor primitor pentru a-l cuceri.

În pedagogia lui Herbart *atențiunea* deasemenea este supusă unei temeinice cercetări psihologice. Știm că din punct de vedere psihologic atenția este voluntară și involuntară. Aceea însă, pe care o recomandă pedagogul în învățământ este cea *involuntară* sau spontană, care poate fi divizată în *atenție perceptivă* necesară la primirea impresiilor sensoriale, și *aperceptivă* necesară la alcătuirea unei legături între diferitele categorii de cunoștințe din mintea noastră.

Pentru întocmirea *planului* de învățământ în vederea scopului final, care este formarea caracterului moral, Herbart stabilește *principiul treptelor cultural-istorice* și *principiul concentrațiunii*.

Conform teoriei *treptelor cultural-istorice* evoluția spirituală, culturală a omenirii întregi și stadiile principale ale acestei dezvoltări se potrivesc pe deplin cu dezvoltarea individuală a copilului în epocile ei principale. Prin urmare dezvoltarea sufletească a copilului nu se poate promova mai bine decât dacă acesta primește nutremântul său spiritual din cultura generală a omenirii în epocile corespunzătoare dezvoltării lui sufletești.

Principiul concentrațiunii pretinde că „Istoria neamului omenesc” prezentată în lumina „judecății morale”, sau „Istoria împărăției lui Dumnezeu” oferă materia principală de învăț-

mânt pentru dezvoltarea sufletească a copilului și îndeosebi pentru formarea caracterului său. Materia aceasta are să fie centrul învățământului și de ea are să se lege toate celelalte materii de învățământ, indispensabile pentru cultura generală a individului.

Aceste principii ale lui Herbart formează obiect de viață și discuție între pedagogi și anume între elevii lui pe de o parte și între cateheți pe de altă parte, cari în „Istoria împărăției lui Dumnezeu”, scoasă la suprafață de Herbart, văd un triumf al Religiei asupra celorlalte obiecte de învățământ, susținute de pedagogii profani, pentru cari Religia, ca obiect de învățământ, era ceva secundar sau chiar de prisos.

Din această discuție rezultă o vastă literatură pedagogică, ce alcătuiește temelia pedagogiei științifice moderne.

Învățăceii nemijlociți ai lui Herbart, în frunte cu *Tuiscon Ziller*, pe care-l urmează renumitul pedagog *Wilhelm Rein*, stabilind *opt trepte cultural-istorice* — după cursul de opt ani de școală primară din Germania — admit ca material de concentrație pentru „nobilizarea sentimentelor, cari duc la formarea caracterului” pe *prima treaptă* anumite povești populare și fabule, pline de fantazie, căci — motivează el — acestea sunt un produs al fanteziei popoarelor, din epoca lor de pruncie și astfel corespund dezvoltării spirituale a copilului.

Pentru *treapta a doua* materia de concentrație se ia din pășaniile lui Robinson, un model vrednic de imitat, care se ridică — ca singuraticii indivizi ai omenirii, după ce au trecut perioada prunciei — prin energia sa proprie.

De la Robinson se trece — în *treapta a treia* — la Patriarhii Testamentului Vechiu și la Moise, în a căror epocă omenirea, ca și copilul, trebuie să se supună necondiționat unei autorități.

În *treapta a patra* urmează Judecătorii și Împărații.

În primii patru ani de școală și în legătură cu sărbătorile de peste an se mai propun — după Ziller etc. — momente din viața lui Iisus.

În *treapta a cincia și a șasea* materia de concentrație este viața lui Iisus Hristos, în *a șaptea* Apostolul Pavel, în *a opta* Luther (Catehismul), bineînțeles arătându-se și la ultimele

cinci trepte corespunderea dezvoltării spirituale generale omenești cu cea a dezvoltării spirituale a copilului.

Precum am văzut I. Fr. Herbart crează bazele unei pedagogii științifice, a celei pedagogii pe care o dezvoltă apoi urmașii săi: *Tuiscon Ziller*, *O. Strümpell*, *I. Stoy*, *Th. Vaitz*, *O. Willmann* și *W. Rein*, cari alcătuiesc cunoscuta „școală herbartiană”. Abia prin munca stăruitoare și rodnică a acestor elevi ai săi ajunge Herbart cunoscut în lumea pedagogică, pentru că el, din cauza expunerii greoaie a ideilor sale, devine accesibil cât trăiește numai unui cerc foarte restrâns de specialiști.

Suportul științific pentru pedagogia sa îl zidește Herbart cu ajutorul celor două discipline filosofice, psihologia și etica. Dar psihologia sa nu este pur empirică, cum ar pretinde o pedagogie strict științifică dorită de el; ea se bazează pe o metafizică, destul de sterilă și foarte mult discutată, în centrul căreia stă „Reală” despre ființa căreia nu putem ști nimic. Și sufletul ne este prezentat ca o „Reală”.

Această psihologie suferă și de intelectualismul veacului său, admitând ca singură activitate a sufletului pe cea intelectuală, și anume „reprezentarea”, iar sentimentul și voința sunt reduse la simple modificări sau derivate ale reprezentărilor.

Etica lui este intelectualistă, de aceea rămâne prea rece și prea străină față de frământările vieții omenești, păstrându-se la o înălțime abstractă în care nu poate pătrunde căldura vieții. Doctrina acestui intelectualism susține că „virtutea poate fi învățată”, că cel ce „cunoaște” binele, îl și face, cu alte cuvinte, că activitatea noastră morală ar fi determinată exclusiv de reprezentări.

Acest intelectualism moral nu este admis de concepția creștină a Bisericii noastre care susține că între convingerea intelectuală și executarea faptei morale se deschide adeseori prăpastia săpată de *slăbiciunea firei noastre stricate de păcat*, pe care o semnalează atât de frumos „pedagogul neamurilor” Apostolul Pavel prin cuvintele sale următoare: „Că împreună mă veselesc cu legea lui Dumnezeu după omul cel dinlăuntru (convingerea intelectuală). Dar văd altă lege întru mădulările mele, oștindu-se *împotriva legii minții mele* și dându-mă pe mine rob legii păcatului, care este întru mădulările mele” (Rom. VII 22—23).

Firea omului stricată de păcat și decăzută are nevoie de „*harul divin*” ca să se poată ridica iar la idealul desăvârșirii, scopul suprem al oricărei pedagogii. Cele mai puternice caractere sunt ale oamenilor *cari trăiesc în har*. Această pedagogie este preferată de Biserica neamului nostru, așa cum a învățat-o Hristos, cel mai mare pedagog al lumii. O pedagogie bazată pe o etică intelectualistă n'a putut da roade pe deplin multumitoare, fie ea reprezentată prin Socrate, E. Kant sau F. Herbart.

Dar cu toate criticile care i s'au adus și i se aduc, doctrina pedagogică a lui Herbert este cea mai răspândită în domeniul educațiunii. Pedagogia lui și mai ales literatura pedagogică a „școlii herbartiene” a fost un izvor de autoritate nediscuțată pentru pedagogii noștri ardeleni, cari făcându-și studiile în Germania, au aflat la elevii lui Herbart temelia cea mai adecvată pentru o pedagogie științifică ce avea să se desvolte sub scutul Bisericii. O pedagogie care are de scop suprem formarea caracterului religios-moral, iar ca material de concentrațiune „Împărăția lui Dumnezeu” era parcă anume creată pentru școala noastră confesională din Ardealul robt.

Nu este mirare deci, dacă fiii Ardealului, dornici de cultură, îmbrățișează cu atâta însuflețire pedagogia herbartiană, care li se părea religioasă, așa cum cerea sufletul lor religios de acasă. Și în setea lor arzătoare sorb-cu lăcomie din acest izvor cultura streină, fără ca să o mai treacă prin filtrul cerințelor sufletești ale neamului lor.

Din pricina aceasta principiile pedagogiei lui Herbart adeseori au fost greșit interpretate și aplicate în școala noastră. Inșă beneficiile ei trag mai greu în cumpănă decât neajunsurile, ceea ce rezultă și din prezentarea sumară a vieții și operei pedagogilor noștri herbartieni din Ardeal.

Pedagogia română din Ardeal, grație hărniciei lor, primește o temelie științifică, iar școala românească ardeleană se ridică și se menține la nivelul înalt la care se află școlile din toate statele culte.

Dreptaceea ne vom ocupa de câțiva din cei mai de seamă pedagogi herbartieni din Ardeal cum sunt: 1. *Ioan Popescu*, 2. *Stefan Velovan*, 3. *Dr. Daniil Popovici-Barcianu*, 4. *Dr. Petru Șpan*, 5. *Dr. Vasile Stan*, 6. *Dr. Ioan Stroia*, 7. *Dr. Petru Pișoș*, 8. *Dr. Vasile Bologa*, 9. *Dr. Petru Barbu*.

II

HERBARTIENII ROMÂNI

1) Ioan Popescu¹

Pedagogia românească din Ardeal ajunge în contact nemijlocit cu școala herbartiană din Germania datorită strădanilor marelui Mitropolit Andrei Șaguna de a-și forma buni profesori de pedagogie. Între cei dintâi tineri trimiși de Șaguna la studii în străinătate, a fost și Ioan Popescu.

Profesorul Ioan Popescu s'a născut în comuna Cața, jud. Târnava Mare, la 18 Iulie 1832. Școala primară a făcut-o în comuna sa natală, iar studiile secundare la liceele din Odorheiu, Brașov și Blaj, unde luă bacalaureatul cu notă foarte mare.

Ascultând de glasul sufletului său, deșteptat și îngrijit de rugăciunile mamei sale, a studiat teologia în Institutul teologic-pedagogic „Andreian” din Sibiu, în anii școlari 1855—56 și 1856—57, absolvând cu nota „întâia eminență” la vârsta de 24 ani.

În anul 1859 a plecat în Germania pentru completarea studiilor sale împreună cu alți tineri distinși, ca *Zaharia Boiu*, *Ilarion Pușcariu* și *Simion Popescu*, trimiși de marele Mitropolit Șaguna care și-a știut alege colaboratorii și continuatorii operei sale de ridicare a poporului român din Ardeal.

Întâi a fost la Universitatea din Iena, pe urmă a trecut la cea din Lipsca, unde s'a dedicat studiului filosofiei și în special pedagogiei, până la anul 1861. Aici a fost elev al marelui pedagog *Tuiscon Ziller*, continuatorul lui Herbart și întemeietorul curentului școlii „herbart-zilleriene”.

În tot timpul studiilor sale a stat în strânsă legătură cu bunul său arhipăstor sufletească, care cu căldura inimii și cu înțelepciunea minții sale geniale l-a povățuit la izvoarele adevărate ale științei, unde avea să-și astâmpere setea tânărului dornic după știință. Șaguna cunoștea foarte bine pe savanții focarelor de cultură din Apus. El care mergea așa de des la Viena, știa ce se petrece în domeniul științei de atunci. Experiența lui bogată o pune la dispoziția aleșilor săi, îndrumându-i cu multă pricepere, să se pregătească pentru realizarea mărețului său plan.

¹ „Profesorul Ioan Popescu” — 100 ani dela nașterea lui, de Dr. Terchilă Nicolae, în Anuarul VIII al Acad. Teol. Sibiu, 1931—32, pag. 1—50.

Ioan Popescu nu a înșelat în așteptările sale pe cel ce l-a ales și l-a chemat la lucru. Încă la studii fiind, s'a distins prin seriozitatea și puterea sa de muncă astfel, încât abia sosit în țară i s'a oferit catedra de pedagogie la Universitatea din Iași, precum și directoratul școalei pedagogice „Carol I” din București.¹

Dar mărirea lumească împreună cu înaltele posturi nu-l ademenesc. Ioan Popescu rămâne credincios arhiereului său, în via cărulia și la locul fixat de acesta lucrează cu devotament până la sfârșitul vieții sale, ca o slugă vrednică și credincioasă, care a meritat încrederea, lauda și răsplata săpânului său.

Renunțând la onorurile oferite de alții, acceptă modestul dar frumosul post de profesor la Institutul pedagogic-teologic „Andreian”, unde este numit cu titlul definitiv în anul 1861 și unde activează până la moartea întâmplată în anul 1892.²

Ca profesor a întrunit una din cele mai esențiale condiții ale bunului pedagog și anume aceea de a se face iubit de elevii săi. El a avut darul deosebit de a pătrunde și a cuceri cu desăvârșire sufletele tinerești, umplându-le cu căldura idealului. Iată cum îl descrie unul din cei mai vrednici elevi ai săi, Dr. Petru Span, în lucrarea sa „Școala lui Șaguna”, pag. 29: „O fire blândă, cu o voce dulce și lină, o față serioasă, dar pătrunzătoare, o ținută demnă, acoperită de haina neprihănită a preoției; curgeau din gura lui vorbele ca mierea. Dăruit de Dumnezeu cu înfățișare impunătoare și simpatică, inzestrat cu o bogăție de cunoștințe și experiențe cum rar întâlnești la un profesor, iată cine era Ioan Popescu”.

Dela catedră a pregătit cu multă pricepere oastea preoților și învățătorilor, acea armată devotată idealului cultural-național, care a luptat cu abnegație împotriva întunericului neștiinței, aducând poporul nostru la lumina culturii și prin cultură la libertate.

Cu multă perseverență a urmărit această țintă frumoasă și în activitatea sa extrașcolară. Ca să aibă cu ce se lupta har-

¹ Romul Verzea: Schiță biografică „Muza” No. 3, Sibiu 1892.

² I-a Programă a Institutului pedagogic-teologic al arhiepiscopiei ort. rom. din Transilvania în Sibiu pentru anul școlar 1884—85, publ. de I. Hannia, director și profesor, pag. 27.

nicii soldați ai culturii, era nevoie de arme spirituale, era nevoie de cărți, și anume de cărți școlare pentru învățători și pentru elevi. În timp relativ scurt a alcătuit pentru satisfacerea acestei arzătoare trebuințe mai multe lucrări. În anul 1863 a apărut prima revistă pedagogică românească la Sibiu intitulată: „*Organul pedagogic*”, redactată și scrisă în întregime de Ioan Popescu. Însă din cauza vitregiei împrejurărilor ea trăiește doar un an. În anul 1868 a văzut lumina zilei în Sibiu o altă lucrare a lui: „*Pedagogia*”, care a ajuns la trei ediții, și anume la 1873 a doua, iar la 1902 a treia. La 1881 se tipărește în Sibiu „*Psihologia empirică*” sau „*Știința despre suflet, între marginile observațiunii*”, care apare în ediția a doua la anul 1887. În anul 1868 scrie „*Compendiu de pedagogie pentru părinți, educatori, învățători și toți bărbații de școală*”.

Pentru ca să umple golul mare, care era pe terenul manualelor pentru elevi, compune trei cărți, cari apar la scurte intervale, și anume: „*Computul în școala primară*” 1864; „*Întâia carte de lectură și învățătură pentru școalele populare române*” 1870; „*A doua carte de lectură și învățătură pentru școalele populare române*”, 1874.

În afară de cărți și-a răspândit ideile sale prin reviste, îndeosebi prin revista „*Transilvania*”, foaia „*Asociațiunii transilvane pentru literatura română și cultura poporului român*”, pe care o și redactează, fiind prim-secretar al „*Asociației*” între 1890—92. În această revistă apar și cele mai de seamă articole ale sale, în cari justifică el, ca o necesitate a vremii, introducerea pedagogiei herbartiene în școală; arată însemnătatea pedagogică a învățământului educativ, tratând și alte probleme asemănătoare de interes general. Pe calea aceasta dorea el să îndrepte privirile lumii culte de atunci spre problemele pedagogice, cari erau de o necesitate vitală pentru neamul nostru.

Valoarea lui de om al științei a fost recunoscută chiar și dincolo de granițele țării sale, fiind ales membru ordinar al „*Societății pentru pedagogia științifică*” în Germania.

Munca sa asiduă și mănoasă în domeniul științei pedagogice află apreciere justă și peste munți. În anul 1877, la 13 Septembrie, Academia Română îl introduce în rândul membrilor săi corespondenți.

Toate lucrările lui Ioan Popescu sunt pătrunse de un înălțător spirit național-religios. Prin acest spirit dorește el să desțepte, să cheme la viață toate puterile creatoare ale neamului său. Pentru realizarea acestui scop era nevoie de o muncă sistematică după cele mai desăvârșite teorii privitoare la formarea omului, teorii pe care el le află în pedagogia lui *Fr. Herbart*. Cunoscând această doctrină la izvor și fiind convins de viabilitatea și de puterea ei constructivă în ogorul românesc, își dedică toată viața operei de canalizare a curentului herbartian în ogorul sufletului românesc, care plin de puteri vitale nebanuite își aștepta desțelenirea.

Dintre operele lui ne vom opri în rândul prim la „*Organul pedagogic*”.

... „În anul 1863, când pedagogia română zăcea în noianul întunericului, eminentul tânăr publică în 12 broșuri prima sa operă pedagogică sub numirea: „*Organul pedagogic*”, care, în necesitatea absolută a unui compendiu de pedagogie didactică și metodică română, a fost menit de a da învățătorilor dela școalele rurale, noțiunile cele mai indispensabile, atât despre organizarea școalelor, cât și despre modul de predare a materiei de învățământ și despre susținerea disciplinei în ele.

Iată deci cui se compete meritul nediscutabil, de a fi re-generatorul pedagogiei române”.¹ Cu aceste cuvinte îl apreciază *Iuliu Vuia*, la 25 ani de activitate pedagogică.

Toate articolele publicate în această revistă reflectează înaltele lui păreri privitoare la organizarea unui învățământ menit să propage, să întărească cultura și prin ea să ridice pe culmile însoțite ale libertății un popor rob. Naționalismul unui luptător neînfricat se afirmă încă pe cea dintâi pagină a revistei prin cuvintele: „Poporul român se ivește astăzi înaintea lumii cu energica și dreapta pretențiune de a ieși de sub tuto-
ratul altor popoare, de a trăi ca popor liber”...

Pune și rezolvă în spiritul școalei herbartiene probleme cum sunt: organizarea și planul învățământului; educațiunea, definiția, scopul, mijloacele și știința educației; învățământul,

¹ „Convorbiri pedagogice”. Revistă pentru educațiune și instrucțiune. Director: P. Stoica. Redactor: I. Popu Reteganul-Panciova. Anul I, Nr. 3, pg. 65, 66.

definiția și scopul învățământului, principiile generale didactice și feluritele forme și metode de învățământ; disciplina școlară etc.

Întregul său plan de învățământ este pătruns de un spirit curat creștinesc. În alcătuirea programului de învățământ militează pentru *principiul concentrațiunii*, p. 38, secv., având ca centru de gravitațiune religia creștină ortodoxă. Pedagogia sa se bazează pe știință. Mijloacele educației sunt ca și la Herbart: „a) personalitatea educatorului, b) instrucțiunea, c) dedarea” (p. 17).

Face o paralelă între școala veche și școala nouă, combate metoda veche și nepedagogică a memorizării mecanice și insistă pentru introducerea principiului *intuițiunii*, prin care se pot da elevilor cuvinte cu conținut lămurit, nu forme goale, fraze neînțelese. Câtă vreme în școala veche singurele izvoare de învățământ erau: „Bucoavna”, „Catehismul”, „Ceaslovul” sau „Ociul”, predate de un cantor bisericesc, lipsit de orice pregătire pedagogică, fără metodă, școala cea nouă are să satisfacă cerințele vieții înaintate. Gramatica, Aritmetica, Geografia și Istoria se introduc ca studii nouă care n’au ca scop numai îmbogățirea cunoștințelor, ci în rândul prim cultivarea inimii și formarea caracterului religios-moral. Astfel militează I. Popescu pentru introducerea învățământului educativ în spiritul școlii herbartiene (p. 60, secv.).

Dar pedagogul nostru n’a fost numai un simplu teoretician, ci s’a coborât la realitatea vieții practice. După principiile indicate în „Organul pedagogic” întocmește I. Popescu manualele mai sus amintite.

Despre unul dintre aceste manuale („A doua carte de lectură...”), dl prof. O. Ghibu spune între altele că: „E cea dintâi carte românească lucrată temeinic pe baza pedagogiei germane... Notele nouă, aduse de Popescu în literatura didactică, erau *cercurile concentrice și principiul concentrațiunii învățământului*”.¹ Constatările dlui prof. Ghibu sunt valabile pentru toate cărțile lui I. Popescu.

Prin aplicarea acestor principii în manualele sale aduce de fapt un mare serviciu învățământului românesc, făcând un

¹ O. Ghibu: „Din istoria literaturii didactice românești”. Analele Academiei Române 1915—16, Seria II. Tom. 38, p. 295 secv.

început remarcabil pentru consolidarea acestuia pe bazele unei pedagogii științifice.

Dar setea lui I. Popescu după lumina nouă în pedagogie a fost prea mare. Ea îl determină să nu se țină întru toate de promisiunea făcută în cărțile sale de a le întocmi „conform firii și împrejurărilor noastre”, îndepărtându-se astfel dela un principiu pedagogic de o importanță covârșitoare, fapt care scade foarte mult valoarea rezultatelor obținute în pedagogia română.

Acest neajuns îl sesizează foarte bine dl prof. O. Ghibu când zice: „Sistemul intelectualist (herbartian) își are desavantajările sale când e vorba de un alt popor, de cât acela din sânul căruia a ieșit și care-și are structura sa mai mult sau mai puțin deosebită de a altora.

„Pentru poporul nostru de țărani din Ardealul dela 1870, acest sistem era, fără îndoială, ceva cam strein. Noi n'aveam la acea dată secole întregi de muncă intelectuală sistematică la activul nostru, de care să se poată încopcia cerințe atât de științifice și atât de streine în acelaș timp. Afară de aceea calitățile noastre de rasă erau și ele în mare parte altete. Insuși fondul religios al vieții noastre populare era aplicat mai mult spre misticism, decât spre reflexiunea germană, cu care poporul nostru nici până azi nu s'a împrietenit”.¹

Astfel manualele lui I. Popescu nu au putut să satisfacă o cerință principală a sufletului unui popor cu înclinări spre misticism, lipsind din ele poezia populară, basmele, poveștile, legendele, creațiunile proprii ale sufletului românesc, prin urmare hrana sufletească cea mai potrivită să nutrească și să îmbogățească sufletul generației tinere.

Dar cu toate aceste scăderi, justificabile prin împrejurările în care au fost scrise acele manuale și prin cultura streină a autorului, ele sunt de o importanță epocală, fiind cele dintâi cărți de școală alcătuite după cerințele pedagogiei științifice.

Această pedagogie științifică ia ființă la noi prin următoarele studii ale lui I. Popescu: *Compendiu de Pedagogie, Pedagogia și Psihologia empirică*.

¹ O. Ghibu: o. c. p. 296.

Lipsa de spațiu nu ne permite să discutăm aici aceste trei opuri monumentale în literatura noastră pedagogică, așa cum se cuvine. De aceea mă văd nevoit a face aluzie încă odată la lucrarea mea în care m'am străduit să prezint în lumină demnă¹ mai ales aceste realizări ale profesorului Ioan Popescu. Aici mă mărginesc la următoarele constatări.

Desvoltarea materialului în aceste lucrări o face autorul după principiile școalei herbatiene. Astfel vedem că scopul educației este formarea caracterului religios-moral, în realizarea căruia însă dorește să țină seamă de firea și împrejurările noastre.² Toate lucrările sale în primele ediții sunt îmbibate de duhul convingerii religioase, proprii sufletului românesc.

Din cauza aceasta îi face observări marele critic al timpului său, Titu Maiorescu, în „Convorbiri literare”, Nr. 9 anul II, 1 Iulie 1868, unde cu privire la religie zice: „Intr'o singură privință n'am putut recunoaște spiritul de moderațiune, prin care altfel se distinge autorul: în privința religiunii”.

Pe Titu Maiorescu îl supără religia, care nu poate lipsi din sufletul unui bun român, chiar și când acesta este reprezentant al pedagogiei științifice și de aceea față de spiritul prea religios din lucrările lui Popescu, observă că pedagogia ar fi „o artă cosmopolită”, „o știință omenească și ar face foarte bine de a nu amesteca în sfera ei cea terestră chestiuni, cari după starea actuală a științei, nu sunt lipsite de controverse”.

Observarea aceasta a lui Titu Maiorescu confirmă convingerea noastră că Ioan Popescu, ascultând mai mult glasul sufletului său curat de român dela țară, în studiile sale a pornit pe calea cea bună pe care trebuia să meargă dela început o pedagogie veritabilă românească potrivită cu adâncile necesități de rasă și de neam.

Pedagogia lui nu era „o știință pur omenească”, nici „o artă cosmopolită” cum o dorea Titu Maiorescu, exponentul duhului vremii celui schimbăcios. Pedagogia și Psihologia lui Ioan Popescu are un vădit caracter religios național, ținând seama

¹ Profesorul Ioan Popescu, 100 de ani dela nașterea lui, de Dr. Terchilă Nicolae, în Anuarul VIII al Acad. Teol. Sibiu, 1931—32, pg. 25—50.

² Ioan Popescu: Psihologia empirică pg. VI.

de cel mai specific element al sufletului românesc, care este religios și național precum constată însuși criticul când zice la acelaș loc: „Asemenea ne-a părut exagerat pasagiul dela pg. 87: Într'aceea autorul conștiincios pătrunde marea însemnătate a misiunii sale și convins totodată și de neputința omenească de a aduce la îndeplinire un lucru așa de greu, precum este educațiunea, nu are să întrelase nici un moment de a implora binecuvântarea și ajutorul lui Dumnezeu, carele singur poate face, ca străduințele lui să fie deplin încoronate cu rezultatul dorit”.

Aceste observări ale marelui critic au avut o influență puternică asupra pedagogului nostru, abătându-l întrucâtva dela direcția cea originală și bună. Astfel, în celelalte ediții ale operelor sale nu mai este așa de îndrăzneț în afirmarea convingerilor sale religioase. Cu toate acestea părerea lui despre suflet rămâne neschimbată. Atât ca elev al școlii herbartiene, cât și în urma criticilor primite păstrează concepția strict creștinească a substanțialității spirituale a sufletului omenesc.¹

Păstrând Ioan Popescu concepția religioasă creștinească, despre suflet și într'o psihologie „empirică” cum este a lui, ajunge în conflict cu înflăcărații apostoli ai metodei „empirice”. Așa de ex. Ștefan Velovan, profesor la Caransebeș în „*Deutsche Blätter für erziehenden Unterricht*”, 1883 și în „*Romänische Revue*”, 1887, Octomvrie și Noemvrie, scrie la pg. 495: „Diese vom Körper unabhängige Seelensubstanz kann wohl dem philosophisch-theologischen Zwecke gute Dienste leisten, sie kann aber keinen Gegenstand der empirischen Psychologie bilden”.

Cu toate acestea, psihologia lui Ioan Popescu conține o expunere clară a ideilor fundamentale din psihologia herbartiană. „Școala lui Herbart” — zice autorul — care a dat cele mai bune psihologii ce se disting prin exactitatea lor științifică și prin fecunditate rară pentru aplicațiuni practice, *mi-a servit întru toate ca îndreptar*”.²

¹ Ioan Popescu: Psihologia empirică. Ed. II, gp. 21: „Sufletul este o substanță simplă, imaterială și invariabilă”.

² Ioan Popescu: Psihologie empirică. Ed. I, pg. IV.

Aprecieri elogioase îi mai aduc *Grigore Pletosu*, prof. la Năsăud în rev. „Transilvania” din anul 1882 și *Titu Maiorescu* în „Convorbiri literare” Nr. 7 din 1 Oct. 1881.

Meritele lui Ioan Popescu în domeniul pedagogiei la Români sunt mari. Scopul lui a fost acela de a ridica pedagogia română la rangul unei științe în înțelesul propriu al cuvântului. Ceeace a început el erî, s'a realizat azi. Pedagogia noastră stă azi pe baza solidă a științei alimentată de cele două discipline filosofice: Etica și Psihologia, bază construită de marele gânditor și pedagog Herbart, ideile căruia le seamănă la noi pentru prima dată Ioan Popescu, preotul și profesorul dela Institutul teologic-pedagogic „Andreian” din Sibiu.

2) Ștefan Velovan

S'a născut în 22 Septemvrie 1852 în com. Rusca-montană, jud. Severin, ca fiu al preotului Nicolae și soția Drăghina. Clasele inferioare ale școalei primare le-a urmat în satul său natal, iar clasele superioare și cele ale liceului la Timișoara, unde a trecut și examenul de maturitate.

Cu bursă din fundația Emanuil Gojdu trece la Universitatea din Viena spre a studia filosofia. În 1876 Episcopul Ioan Popasu îl trimite la Universitatea din *Gotha* pentru desăvârșirea studiilor pedagogice. Aici ține lecții practice recoltând laudă și recunoștință.

La 1877 venind dela studii este numit profesor „preparatorial” la Institutul pedagogic, unde rămâne profesor până la 1881, având și conducerea Institutului.

În 1 Octomvrie 1893 pleacă să organizeze Școala normală din Craiova. În 1932 moare și e înmormântat la Caransebeș.

S C R I E R I :

1. „Istoria naturală în școala primară”.
2. „Cercul apersepției” — studiu asupra didacticei generale, București 1895.
3. „Prelegeri de propedeutică pedagogică” în „Foaia Diecezană”, 1886 Caransebeș.

4. „Intemeierea psihologică a actelor elementare ale gândirii în marginile legilor herbartiane de asociere și reproducere, — monografie psihologică — Caransebeș 1890 — publicată și în „Zeitschrift für exakte Philosophie”.

Pedagogul Ștefan Velovan își justifică cu prisosință locul său între adevărații pioneri ai unei pedagogii științifice la Românii din Ardeal prin studiul său „*Intemeierea psihologică a actelor elementare ale gândirii în marginile legilor herbartiane de asociere și reproducere*”, apărut în Caransebeș în anul 1890.

În acest studiu îndrăznește, poate ca cel dintâi pedagog și psiholog român, să pătrundă — stând pe picioarele proprii — în laboratorul tainic și complex al intelectului uman, și să lămurească o problemă, pe care psihologiile empirice din vremea lui o ocolesc cu teamă, ce umple pe psihologul nostru cu „un fel de simțământ de perplexitate psihologică”.¹

Spiritul fin al acestui om de știință observă „legătura laxă ce există între capitolul despre intelect și cel despre mecanica ideilor”. El este nemulțumit, pentru că „raportul actelor intelectului între ele, precum și nexul lor cu totalitatea cugetării, nu se arată decât puțin sau deloc atinse. Cu toate că adevărata problemă a acestui capitol ar fi, a explica modul cum se nasc formele intelectului și a întemeia în mod psihologic felurile de manifestare ale cugetării omenești, Psihologiile se mulțumesc la locul acesta cu extrase mai mult sau mai puțin scurte din Logicele formale, lăsând tocmai obiectul, despre care ar trebui să vorbească, neatins”.

Din pricina aceasta încearcă „a indica modul de cercetare, menit ca să determine poziția intelectului în sistema fenomenelor psihice și să lămurească după putință raportul între actele intelectului și între fenomenele mecanice psihice”.

El era convins că o întemeiere psihologică a acestor acte va putea să contribuie la lămurirea uneia dintre problemele principale ale psihologiei herbartiane, care este a percepției.

Ca un herbartian convins ce era, pleacă din adevărul axiomatic pentru el și anume: „Acțiunea reciprocă între idei e dată prin legile herbartiane de asociere și reproducere”. Pedagogul

¹ Ștefan Velovan: o. c. pag. 3—4.

nostru vrea să afle acum, în ce chip judecățile și noțiunile urmează a se forma după aceste legi.

Nici un psiholog sau pedagog român până la Velovan n'a studiat ca el cu atâta pricepere și după toate cerințele metodei de cercetare științifică, o problemă atât de dificilă, cum este psihologia gândirii umane, procesul psihic al cunoașterii, care stă la temelia pedagogiei moderne.

Cercetările și constatările sale și le bazează pe părerile savanților de renume mondial precum rezultă din cuvintele: „Zicem că stăruim numai a asimila ideea raportului între actele Intellectului, căci ea a fost urzită deja de *W. Wundt*¹ și apreciată de *Drobisch*² în chipul următor: „Reforma fundamentală, pe care dl Wundt o are în gând și o desfășoară în „Prelegerile” lui, consistă în încercarea de a face din Logică o istorie a evoluțiilor gândirii și a duce în îndeplinire preceptul, că întreaga gândire nu este altceva decât lucrarea raționării (*Vorlesungen* pag. 56), că abia prin raționare ajungem la judecăți noi și prin acestea în fine la noțiuni, prin urmare Logica a urmat până aici o cale cu totul greșită”.

Cunoscând părerea specialiștilor în materie, Șt. Velovan cu spiritul său perspicace sesizează răul zicând: „Pentru a putea înțelege bine formele logice și raportul între ele, întemeierea lor psihologică este o condițiune indispensabilă. Dar tocmai aceasta lipsește Psihologilor, care nu prepară Logica deajuns și cred că aranjamentul de tractare a extractelor lor din Logică și nu lipsa unui întreg capitol de Psihologie e cauza învățământului steril ce se constată, când e vorba de aplicarea celor învățate”.³

După o migăloasă cercetare a dificilei probleme de psihologia cugetării, pedagogul nostru contribuie într-o măsură considerabilă la eliminarea unui mare neajuns din învățământ, formulându-și teza astfel: „Nu există un singur product de inteligență, fie oricât de primitiv și fără veste, sau oricât de logic

¹ *W. Wundt: Vorlesungen über die Menschen und Thierseele. Lipsca, 1863. Tom. I.*

² *Über den neuesten Versuch die Psychologie naturwissenschaftlich zu begründen* von *M. W. Drobisch. Zeitschrift für exakte Philosophie. Tom. IV. Fasc. 4.*

³ *Șt. Velovan: o. c. pg. 46.*

și dinadins, care să nu datorească raționării existența lui în conștiință”.¹

Prin cercetările lui psihologice cari au valoare de adevărată știință, Șt. Velovan inspiră încredere spiritului științific românesc, care deacum se afirmă tot mai mult și în acest domeniu, iar noi cu o oareșcare mândrie națională constatăm că și un bărbat de școală al nostru a contribuit cu o piatră la zidirea acelei științe despre suflet, fără de care o pedagogie modernă nu poate fi concepută și care muncă științifică părea a fi până acum exclusiv un privilegiu al străinilor.

Bazându-se pe asemenea cercetări psihologice scrie: „*Metodica specială a Religiei și Moralei*. Pentru uzul corpului didactic primar”. Lucrare publicată în „*Revista Învățătorilor și Învățătoarelor din România*” Nr. 1—2 și 3—4, anul 1902, extrasă și în broșură la Focșani 1902.

Despre această lucrare a lui scrie Dr. Petru Barbu astfel: „Ștefan Velovan, fala pedagogilor noștri, are metoda sa proprie, care diferă de treptele formale ale zillerienilor și — după părerea mea — este superior. Acest metod este aproape singurul adoptat în școlile din fostul regat și a început să pătrundă și la noi.

Ștefan Velovan — zice mai departe Dr. P. Barbu — are, așa zicând, numai trei trepte, ce acopăr pe deplin cele cinci trepte zilleriene”.²

Iată aici planul general de lecțiuni, așa cum se află în „*Metodica*” lui Șt. Velovan la pg. 11—12.

I. *Pregătirea lecției noi*, urmată de anunțarea noiei materii.

II. *Tratarea materiei noi*;

1. C O N C R E T Ă :

- a) Prezentarea ei de către învățător;
- b) Explicarea ei, făcută prin conversație cu școlarii;
- c) Reproducerea ei de către școlari.

¹ Șt. Velovan: o. c. pg. 54.

² „*Foata Diecezană*” Nr. 17, Caransebeș, 23 Aprilie st. v. (6 Mai) 1923: Modul de tratare al unei istorioare din Relig. după Șt. Velovan.

2. A B S T R A C T Ă ;

a) Accentuarea elementelor de cunoștințe, ce au menirea să fie abstrase ;

b) Asemănarea, în privința acestor elemente, a ultimei materii concrete, cu altele vechi ;

c) Enunțarea cunoștințelor abstrase.

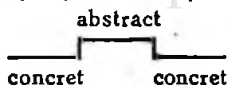
III. *Intrebuințarea (aplicarea)* cunoștințelor abstrase :

a) Prezentarea problemelor de cătră învățător ;

b) Inițierea școlarilor în rezolvire (la nevoie) ;

c) Rezolvirea problemelor de cătră școlari.

De fapt acest plan general de lecțiuni și mai ales minuțioasele explicări pe cari le face Velovan pe paginile următoare ale broșurei citate pentru aplicarea acestui plan, ne descopere pe adevăratul pedagog herbartian care se știe folosi de vastele și temeinicele sale cunoștințe psihologice, aplicându-le în învățământ așa cum cere sufletul elevului în esență veșnic acelaș. Din acest plan observăm că pedagogul nostru n'a rămas la suprafață cu studiul său, ci a pătruns în miezul problemei, a sesizat esențialul, indicând cele trei faze principale în procesul psihologic al dobândirii cunoștințelor noi și anume

În metoda școlii herbartiene acesta este motivul esențial care se păstrează în mijlocul tuturor schimbărilor pe cari le suferă în aplicarea sa această metodă.

Astfel s'au întâlnit în persoana marelui nostru herbartian omul de știință, teoreticianul iscoditor al adevărului psihologic, cu pedagogul practic, care a știut aplica cunoștințele teoretice în ogorul vieții practice, îngrijindu-se ca lucrarea începută de el să fie continuată și perfecționată de urmași, ceea ce rezultă și din cuvintele lui *Dr. P. Barbu*, vrednicul său urmaș în Caransebeș: „Indrumător și stăruitor de a aplica principiile școlii moderne la Religiiune, ca obiect de învățământ, mi-a fost directorul meu de pedagogie, Ștefan Velovan, cel mai mare pedagog român”.¹

¹ *Dr. Petru Barbu: Școala modernă și Religiiunea la noi. Caransebeș, 1916. pg. 15.*

3) Dr. Daniil Popovici-Barcianu

S'a născut la anul 1847 în Rășinari; a studiat în Sibiu. În 1869 a fost trimis în Germania din partea Ministerului de Culte și Instrucțiune Publică spre a studia organizarea școalelor populare de acolo, iar în anii 1870—74 a ascultat la Universitățile din Viena, Bonn și Leipzig prelegeri de pedagogie și științe naturale. În 1876 a fost numit profesor la Institutul pedagogic-teologic din Sibiu.

A fost director al școalei civile de fete a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român”. De asemenea și secretar II al acestei Asociațiuni. A fost și membru al Comitetului Național și ca atare judecat în procesul „Memorandului” și închis în închisoarea maghiară din Vaș.

A scris: 1. *Untersuchungen über die Blütenentwicklung der Onagraceen*, Hermannstadt, 1874; 2. *Elemente de istoria naturală, Sibiu 1881—83*; 3. *Lucrul de mână în școalele de băieți și în Institutul pedagogic, Sibiu 1885*; 4. *Istoria naturală în școala populară, Sibiu 1890—91*.

A editat și prelucrat operele răposatului său tată; 1. *Vocabular român nemțesc și Wörterbuch der roman. und deutschen Sprache*, Sibiu 1886 și 1888; 2. *Gramatica germană, Sibiu 1896*.

În 1891 a redactat revista literară „Foaia ilustrată”, iar în 1897 împreună cu alți colegi „Foaia pedagogică”.

A răposat la 16 Februarie 1903.¹

Insufletirea lui pentru pedagogia școalei herbartiene ni se desvăluie mai ales în studiile sale: „*Istoria naturală în școalele populare, indigitări metodice*, Sibiu 1890 și „*Câteva observări asupra învățământului din religiune*” publicat în revista „Foaia pedagogică” anul 1897, p. 4, 17, 33.

Daniil P. Barcianu n'a fost numai om de știință, ci mai presus de toate un pedagog consumat. A fost însă nevoit să lucreze în împrejurări foarte grele, cum mărturisește în „*Foaia pedagogică*” din anul 1900 p. 1 secv. și aceste greutăți ca: „*ignoranța publicului*”, „*lipsa de manuale*”, etc., îl silesc să încerce „*de a releva de nou și la acest loc reforma indicată în scrierea*

¹ Dr. E. R. Roșca: „Monografia”, Sibiu 1911, p. 101.

amintită (Istoria naturală)... a o întări mai de aproape prin unele expuneri mai amănunțite și prin câteva exemple".

Astfel publică în revista sus indicată un temeinic studiu pedagogic despre: „*Reforma în învățământul din istoria naturală în școalele populare*”.¹

Prima frază trădează pe herbartianul convins zicând: „Istoria naturală ocupă loc de frunte în planul de învățământ al școlii populare, pentru că, contribuind a cultiva în mod deosebit *interesul pedagogic*, formează un reazăm principal al *învățământului educativ*”.

După ce arată insuficiența vederilor metodice ale școlii vechi, care pun prea în primul plan exteriorul corpurilor naturale, pretinde ca prin predarea științelor naturale după principiile școlii moderne elevul să fie îndrumat să cunoască mai deaproape natura, să pătrundă ceva mai adânc în lucrările ei tainice, să străvadă armonia minunată ce există în ea, să o înțeleagă ca pe o făptură condusă și dominată de legi eterne și nestrămutate, devenind astfel istoria naturală nu numai un mijloc de îmbogățire de cunoștințe, ci și de înobilitare a simțămintelor și de cultivare a gustului estetic.

Unul din mijloacele, ce ne vor duce mai bine la ținta dorită. — zice Barcianu — este aplicarea la predarea istoriei naturale a *principiului biologic*.

Prin exemple alese din domeniul zoologic, botanic și mineral, cu o pricepere pedagogică neîntrecută dovedește cum poate deștepta un dascăl vrednic *interesul pedagogic*, cum poate contribui această știință la *formarea și înobilitarea sufletului* școlărilor. „Astfel — zice Barcianu — (p. 79) se va face cu puțință, ca fiecare să dobândească, unul în măsură mai mare, altul în una mai mică, o privire „filosofică” a naturii. a vieții din ea și a vieții proprii omenești.

Atunci multe idei false despre lume, multe credințe deșarte, de care putem constata nu numai la țărani „neculți”, ci chiar și la orășeni „culți”, multe păreri eronate, care multora fac viața neplăcută și-i nefericesc, s’ar corecta și delătura, adevărata *moralitate* și *religiositate* ar prinde tot mai adânci rădăcini și s’ar crea loc și pentru bunurile ideale ale vieții”...

¹ „Foaia pedagogică” 1900, p. 1, 33, 65.

În istoria învățământului din Ardeal nu s'a găsit până azi un al doilea *profesor de științe naturale* care să urmărească cu atâta consecvență și pricepere o *educație religioasă-morală și națională* a tineretului, cum a fost profesorul Dr. P. Barcianu. În raportul său asupra vizitațiunii școalelor, adresat Consistoriului Arhidiecezan în calitate de Comisar Consistorial, Barcianu observă între altele că: „...prea puțin interes se dezvoltă în elevi pentru progres în cultură peste tot și mai ales prea puțin pentru o adevărată *cultură națională și bisericească* în înțelesul nobil și adevărat al cuvântului”.¹

Grija sa deosebită pentru educația religioasă se oglindește și în studiul său: „*Câteva observări asupra învățământului din religie*”, publicat în „*Foaia pedagogică*” din anul 1897, la p. 4, 14, 33, în care studiu își completează părerile sale în această privință, exprimate în studiile anterioare (*Istoria naturală în școalele poporale*).

Iată cum își începe studiul său un laic, un om al științelor exacte: „Între obiectele de învățământ ale școalelor menite a da cultură generală, religie este cel mai de frunte... Cu deosebire la noi români se relevă, și cu dreptate, că credința ce am mărturisit, a fost unul din cei mai însemnați factori, care a contribuit a ne conserva individualitatea și limba națională în vârtejul furtunelor, cari multe veacuri de-a rândul au trecut nemilos asupra capetelor noastre. Este dar prea firesc, ca religie să ocupe în mintea, dar mai ales în inima fiecărui om și a fiecărui popor, locul de cinste, ce-i se cuvine între mijloacele de cultură”.²

Astfel motivează D. P. Barcianu necesitatea unei reforme a învățământului religios și este cel dintâi între pedagogii noștri care se ocupă de problema aceasta în spiritul școlii herbartiene.

O apreciere justă a încercărilor sale în direcția aceasta o face Dr. Petru Barbu care zice despre el următoarele: „Dr. D. P. Barcianu, dela Sibiu, este primul, care se ocupă și caută să aplice principiile școlii Herbart-Zilleriene la Religie. El e încântat de principiul treptelor formale, contrar nenaturalității

¹ „Foaia pedagogică” din anul 1900 p. 376.

² „Foaia pedagogică” din anul 1900 pg. 4 sev.

și superficialități, cu care se împărtășea până aci școlarilor noștri Religiunea, și apreciază favorabil principiul treptelor cultural-istorice și cel al concentrațiunii, dar cu oarecare *rezervă prudentă*, ce caută să o impună extaziaților noștri herbart-zillerieni.

„Materia de concentrațiune a zillerienilor — zice Dr. D. P. Barcianu — conține lucruri cu specială, națională și confesională privire la protestanți și va trebui deci înainte de toate acomodată trebuințelor naționale și confesionale ale Românilor, precum și împrejurării, că la noi, prin lege, cursul școlar e mărginit la șase ani. Iar această acomodare se poate face numai prin conlucrarea, pe baza acelorași principii, a mai multora și numai trecând timp la mijloc”.¹

Trecând 7 ani la mijloc fără ca altcineva să se pronunțe asupra materiei de concentrațiune zilleriene, Dr. Barcianu cere pentru religie „modificarea planului de învățământ — obligator atunci numai pentru arhidieceză — în următorul chip: În anul I, în legătură cu sărbătorile Crăciunului, Botezului, Paștilor și în legătură cu unele cântece de stea să se ia lucrurile mai apropiate de înțelegerea copiilor despre Hristos, rămânând ca pe lângă acestea, partea morală să se cultive și prin *alte materii de învățământ, potrivite gradului de dezvoltare intelectuală a copiilor în vârsta de 6—7 ani...*

În anul al doilea pot să urmeze, în semestrul al doilea câteva istorii biblice însă numai din Testamentul Vechiu și anume din epoca Patriarhilor... În anul al treilea urmează istorii biblice din epoca Judecătorilor și a Împăraților... În anul al patrulea istorii cuprinzând viața, învățăturile și faptele Mântuitorului nostru Iisus Hristos... În anul al cincilea istorii despre viața și faptele Apostolilor și, în legătură, unele întâmplări principale din istoria bisericească... În anul al șaselea... Catehismul.”²

¹ Dr. P. Barcianu: *Istoria naturală în școalele poporale, îndreptări metodice*, I, Sibiu 1890, p. 35.

² „Istorie ca cele despre crearea lumii, căderea oamenilor din tîi, despre potop, ș. a.” zice Dr. Barcianu întocmai ca zillerienii, că, cu greu vor putea să ocupe loc între cele de predat copiilor în cei doi ani primi de școală” (Vezi: Cîteva observări asupra învățămîntului religiunii... „Foaia pedagogică”, 1897, p. 18—19).

Deci acomodându-se „trebuițelor naționale și confesionale ale Românilor”, Dr. Barcianu pune în centrul materiilor de învățământ materia principală de învățământ — materia istorică a Religiei; abandonează, sau cel puțin nu pretinde, ca prima materie de Religie să fie poveștile, fabulele și Robinsonul zillerienilor; în locul „Apostolului Pavel” pune viața și faptele Apostolilor, iar pe Luther îl înlocuiește cu unele întâmplări mai însemnate din istoria bisericească lăsând ultimului an Catehismul.

Mai departe acomodându-se „împrejurării că la noi, după lege, cursul școlar e mărginit la 6 ani”, Dr. D. Barcianu reduce — fără să atingă — numărul treptelor cultural-istorice...

Ce privește însă principiul treptelor formale, Dr. Barcianu se identifică cu herbart-zillerienii.¹

Idealul național cu un aspect profund religios este stâlpul de foc care călăuzește întreaga activitate a acestui mare dascăl al Neamului, care cu grija unui adevărat părinte veghează ca generația tină, mai ales cea din școalele străine, să nu fie pierdută pentru Neam. De aceea în articolele sale atrage neîncetat atenția învățătorilor și cateheților că „o cale totuș ne rămâne deschisă, pentru a face, ca *izolarea acestei tinerimi de tulpina viguroasă a vieții propriului popor să nu fie desăvârșită*, și această cale este *învățământul din Religie*”.

Iată cum vorbește un profesor de știință naturală, ale cărui cuvinte de adevărat educator al Neamului sunt spuse parcă pentru zilele noastre: „În vremea de acum, când interesele vieții materiale se înstăpânesc tot mai mult și asupra societății noastre, când comorile, „pe cari furii le sapă și molii le rod”, devin tot mai ademenitoare și pentru tinerimea noastră, iar idealurile încep să se retragă și să se ascundă, când caracterele încep a deveni poveste și conveniențele și transacțiunile de tot felul le ocupă locul, numai o *creștere bună* poate pune stavilă acestor porniri păgubitoare, iar o *creștere bună, caracter bun*, fără adevărată Religie nu se poate.”²

¹ Dr. P. Barbu: Școala modernă și Religie la noi. Caransebeș, 1916, p. 10—12.

² „Foaia pedagogică”, anul 1897, p. 24, 39.

3) Dr. Petru Șpan.

Frumoasa operă începută de profesorul Ioan Popescu în Sibiu a fost continuată de vrednicul său urmaș la catedră, *Dr. Petru Șpan*, unul dintre cei mai capabili și harnici ostenitori în „Școala lui Șaguna” și distins elev al școalei herbartiene, pe care o reprezintă cu pricepere în sânul școalei române.

Viața și opera pedagogului Dr. Petru Șpan este prezentată într-o formă cuceritoare de *Dr. Lucian Bologa*, profesor la școala Normală „Andreiană” din Sibiu, într-o broșură apărută în editura revistei „Satul și Școala” din Cluj, la anul 1938, sub titlul: „*Pedagogul Dr. Petru Șpan*”, în colecția „Biblioteca Învățătorilor” Nr. 10.

Profesorul Dr. Petru Șpan s'a născut în 4 Iunie 1860 în Lupșa, județul Turda. Părinții săi au fost țărani frunțași. Cercează școala primară românească din comuna natală, apoi pe cea ungurească din Trăscău. De aici a trecut la liceul românesc din Blaj, unde a urmat 7 clase.

În anul 1881 împrejurările familiare l-au silit să întrerupă studiile liceale și să se înscrie ca elev în secția teologică a seminarului „Andreian” din Sibiu. Ambiția nobilă de a-și complota studiile secundare întrerupte, nu i-a dat pace, deci în cursul anului al doilea teologic a făcut pe cale particulară examenul din clasa VIII-a liceală și a luat bacalaureatul la liceul român din Brașov.

Absolvând teologia în anul 1884, Consiliul Arhiepiscopesc din Sibiu îi votează o bursă pentru continuarea studiilor sale în străinătate. Astfel încă în toamna aceluiaș an s'a înscris la Universitatea din Viena; aici a ascultat studii pedagogice, filosofice și istorice. După doi ani petrecuți în Viena a trecut la Universitatea din Iena, unde a urmat și lucrările „seminarului pedagogic universitar”.

La această Universitate în 20 Noemvrie 1887 a trecut examenul de doctorat pe baza tezei: „*Die Fortbildung der Pädagogik Herbarts durch Ziller*”, având ca obiecte principale filosofia și pedagogia, iar secundare istoria și geografia. Întors în țară intră în serviciu la școala civilă de fete a „Asociațiunii”, iar din 1 Martie 1892 a fost numit profesor la Institutul teologic-pedagogic „Andreian” în locul regretatului Ioan Popescu. Aici

a predat Dogmatica, Dreptul canonic, Pedagogia, Psihologia, Didactica, Limba română și Limba maghiară. După o activitate rodnică de 19 ani în serviciul aceluiaș Institut, moare la vârsta abia de 51 ani, în 14 Martie 1911.

A publicat următoarele lucrări: 1. *Intrebări de educațiune și instrucțiune*, Sibiu 1891; 2. *Treptele formale ale învățământului*, Sibiu 1896; 3. *Idei pregătitoare în pedagogie*, Sibiu 1902; 4. *Lecții de psihologie*, Sibiu 1907; 5. *Lecții de didactică*, Sibiu 1906; 6. *Lecții de pedagogie*, Sibiu 1908; 7. *Povești pentru anul I școlar*, Sibiu 1901; 8. *Noul abecedar*, Sibiu 1906; 9. *Cartea de cetire a II-a*, Sibiu 1907; 10. *Școala lui Șaguna*, Sibiu 1909; 11. *Viața și activitatea profesorului Dr. Daniil Popovici-Barcianu*, Sibiu 1903.

A prelucrat cărțile de cetire pentru școala poporală, ale lui Ioan Popescu; Abecedarul, Cartea de cetire II-a și Cartea de cetire III.¹

Împreună cu colegii săi dela Seminar; Dr. Daniil Popovici-Barcianu, Dimitrie Comșa și Dr. Ioan Stroia, a redactat între anii 1897—1899 „Foaia pedagogică”, o revistă „pentru îndrumarea învățătorilor și educația maselor”. O încercare neizbutită făcuse în anul 1900, redactând revista „Pedagogia nouă” în fascicule lunare, de câte 1½ coală. Numărul prim conținea un apel către învățători, articolul „Un orfelinat” de P. Span, lecții de Psihologie tot de Șpan, și mici informații. Însă la atât a rămas toată viața acestei reviste.²

A redactat singur „Vatra Școlară” revistă pedagogică, având valorosul sprijin al talentaților săi colegi: Dr. Ioan Lupaș, azi profesor universitar și membru al Academiei Române, Dr. Vasile Stan, Episcop al Maramureșului, Timotei Popovici, prof. pens., cunoscutul compozitor și N. Vătășan, prof. mort de timpuriu.

Revista intră în anul 1909 în slujba unui scop înalt: perfecționarea învățătorului pentru cultivarea neamului românesc de mâne. Articole pedagogice bazate pe cercetările științifice cele

¹ Dr. Eusebiu R. Roșca: Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic „Andreian” al Arhiecezei gr.-ort. române din Transilvania, Sibiu 1911, pg. 106.

² „Foaia școlastică” nr. 4, 1900.

mai nouă, lecții practice conștiințios elaborate, dări de seamă și recenzii obiective, au format conținutul revistei în primul an. Totuși e silită să apună abia după un an dela apariție. Dar ea n'a fost condamnată pieirii, căci scopul și l-a atins în primul an, a deșteptat setea după lumină în sufletul învățătorimei obidite.

Indemnurile ivite din partea celor dornici de a avea un organ de publicitate, îndrumător în nevoile de educație și învățământ ale școalei noastre populare, au făcut posibilă reapariția revistei „Vatra Școlară” în anul 1909. De astă dată comitetul de redacție este alcătuit din doi profesori seminarioali, *Dr. Petru Șpan* și *Dr. Vasile Stan* și 12 învățători dintre cei mai destoinici.

Prin „Vatra Școlară” P. Șpan conduce viața școlară din Ardeal în spiritul școalei herbartiene, năzuind să ridice pedagogia noastră la nivelul unei științe adevărate. Problema centrală care-l preocupă este *formarea caracterului*, despre care scrie de ex. trei articole temeinice numai în numărul unui singur an (1910). Colaboratorii revistei, învățători și profesori, sunt preocupați și scriu despre probleme caracteristice școalei herbartiene cum sunt: Interesul pedagogic, învățământul educativ, treptele formale, planul de învățământ, etc.

Dar dovada cea mai vorbitoare despre încetățenirea herbartianismului în școala românească din Ardeal prin sânguința lui P. Șpan sunt lecțiile practice publicate în această revistă și pe urmă manualele de școală primară scrise de el. Aici se vede că îndrumătorul vieții noastre școlare nu a fost un spirit simplu receptiv, ci era înzestrat cu o putere creatoare, creatoare de un curent nou regenerativ.

Pedagogul nostru nu s'a mulțumit numai să cunoască principiile școalei herbartiene, dându-le mai departe ca pe un bun strein sufletului său. El a asimilat această doctrină, s'a identificat cu ea și creîndu-o din nou, a împărtășit-o cetitorilor și ascultătorilor săi, cum rezultă din toate lucrările sale de această natură.

Așa ni-l prezintă și cel mai bun cunoscător al său, dl prof. O. Ghibu, când vorbește despre „*Noul abecedar*” și „*Cartea de cetire a II-a*” de *Dr. Petru Șpan*.

Șpan nu era omul șabloanelor vechi, — zice dl prof. Ghibu — el se credea un inovator cum nu mai fusese altul la noi. Con-

știent de temeinica sa pregătire teoretică și de înțelegerea adevărată a principiilor pedagogice herbart-zilleriene, pe care el le-a încetățenit în școala românească, Șpan voia să revoluționeze și literatura didactică, așezând-o pe bazele acelor principii unice salvatoare după părerea lui.

După aproape un deceniu și jumătate de frământări, în cursul cărora a prelucrat Abecedarul și cărțile de citire ale dascălului și socrului său Ioan Popescu, convingându-se că acestea nu mai corespund stadiului pedagogic actual, el a purces la alcătuirea și la publicarea manualelor pentru cursul primar. Astfel dă la lumină: *Povești pentru anul I școlar, 1901*; *Noul abecedar, 1906*; *Cartea de citire a II-a, 1907*; *Poveștile în educația școlară, 1906*.

Moartea nu i-a mai lăsat timp pentru editarea cărților de citire pentru cl. III-a și a IV-a, al căror material îl avea adunat aproape complet. Prima carte „Povești pentru anul I școlar” o reeditează în anul 1905, punând în fruntea ei un studiu amănunțit și temeinic despre „Insemnătatea poveștilor în educație”; de aici și titlul cărții: „Poveștile în educația școlară”.

Cărțile: „Povești pentru primul an școlar” ca și „Poveștile în educația școlară” conțin un număr de șase povești: Mama și fetița; Capra cu trei iezi; Baba nesățioasă; Fata săracului cea isteată; Fata bărbată și fata leneșă; Ispravnicul pocăit, expuse în formă de lecții practice, după principiul treptelor formale. Ele sunt un fel de Metodică ajutătoare în cl. I.

Lucrarea cea mai originală în acest domeniu este „Noul abecedar”, despre care dl prof. O. Ghibu¹ zice că e cu desăvârșire nou nu numai în literatura noastră, ci chiar în literatura universală. Autorul folosește pentru învățătura cititului „metoda cuvintelor normale”. Prin aceasta vrea să scoată din învățământ „metoda mecanicistă”, punând în locul ei o cugetare și judecată mai liberă. La compunerea cărțiței respectă legile psihologice-didactice.

Abecedarul e pus în serviciul concentrațiunii și ca atare e chemat să contribuie la formarea caracterului. Ca material de concentrațiune servește povestea: „Mama și fetița”. Cuvintele analizate în abecedar nu sunt luate la întâmplare, fie chiar din

¹ O. Ghibu: Din istoria literat. didactice noi, pg. 196.

lumea copilăriei, ci dintr'un grup de idei pe care elevii și le-au însușit mai înainte, învățând această poveste.

Dar pe lângă originalitatea sa abecedarul lui Șpan are o seamă de greșeli sesizate de dl profesor Onisifor Ghibu. Așa de ex. povestea centrală este de un fantastic prea exagerat, ignorează poezia și ilustrațiunea. Însă ideea de a alege dintr'un singur loc toate cuvintele analizate în abecedar e, desigur, o idee ingenioasă, pe care a putut-o vedea realizată mai corespunzător sufletului copilăresc abia în zilele noastre în unele manuale dela noi.

Din prefața dela „Cartea de citire II-a” reproducă în întregime în lucrarea mai sus citată a dlui O. Ghibu rezultă clar că Șpan și aici lucrează în mod vădit în spiritul școlii herbartiene, zicând: „Ținta finală este: formarea caracterului în generația școlară, cu ajutorul ordinării materialului după principii cultural-istoric și al concentrațiunii”.

Desvoltarea interesului pedagogic o urmărește pretutindeni în toate ramificațiunile.

Cu un lux de argumente ne dovedește și dl prof. L. Bologa în lucrarea sa mai sus citată cum a știut P. Șpan să se coboare la nivelul mintal al elevilor săi, popularizând ideile herbartiene în școala românească. Este un merit incontestabil al lui, nu numai că le-a făcut înțelese, ci mai mult că le-a făcut îndrăgite de o pleiadă întreagă de dascăli.

În acest spirit și în această formă și-a scris cărțile: *Treptele formale ale învățământului* (1896); *Idei pregătitoare în Pedagogie* (1902); *Lecții de Psihologie* 1907; *Lecții de Didactică* 1906; *Lecții de pedagogie* 1908. Ele sunt rodul unei munci de peste un deceniu aplicată și verificată continuu în școala sa. Așa este și prima sa carte — *Intrebări de educațiune și instrucțiune 1891* — o colecție de articole publicate în diferite ziare și anuare școlare, deși năzuește să se mențină în spiritul unui limbaj științific academic.

Interesantă este încercarea unei metodici a Psihologiei, lucru care n'a apucat nimeni să-l realizeze până azi. E vorba de câteva lecții de Psihologie, lucrate după toate normele treptelor formale, publicate în „*Foaia școlastică*” dela Blaj, Nr. 18, 19, 20, 21 din 1903.

A prelucrat astfel: Simțurile, Temperamentul, Formarea ideilor, Mișcarea, Senzațiile, Asociația ideilor și Memoria. Numărul redus al profesorilor români de pedagogie, dintre care fiecare își avea metoda sa de predare, l-au făcut, probabil, să renunțe la continuarea astor fel de lecții. În afară de aceste creații în domeniul pedagogiei științifice, ideile lui deschizătoare de drumuri noi, ce aveau să scoată neamul românesc la luminișul libertății, le-a sămănat cu mână largă de sămănător iscusit prin nenumărate articole publicate în revistele și ziarele timpului, cum sunt: „Foaia poporului”—Sibiu; „Gazeta Transilvaniei”—Brașov; „Telegraful Român”—Sibiu; „Biserica și Școala”—Arad; „Țara noastră”—Sibiu; „Foaia școlastică”—Blaj, etc. Acelaș suflet, condus de aceleași idei, se descopere la fiecare pas: om de știință, pe care vrea să o pună în slujba neamului său.

Opera lui Dr. Petru Șpan, care a muncit cu o deosebită râvnă ca să familiarizeze școala poporală românească cu principiile școlii herbartiene, a fost continuată la Sibiu între alții și de Dr. Ioan Stroia și Dr. Vasile Stan. Realizarea scopurilor nu l-au urmărit atât prin aprofundarea și dezvoltarea herbartianismului prin studii teoretice despre acesta, ci mai mult lucrând practic în spiritul școlii herbart-zilleriene.

Lecțiile practice elaborate cu multă îngrijire după treptele formale și publicate de Dr. Ioan Stroia și Dr. Vasile Stan în revistele pedagogice: „Foaia pedagogică” (1897—1900) și „Vatra Școlară”¹ au servit învățătorimei din întreg Ardealul ca un itinerar de o valoare neîntrecută pentru o muncă rodnică în spiritul școlii moderne.

Dr. Ioan Stroia (1865—1939) a muncit pentru școala și biserica neamului său ca profesor la Institutul teologic-pedagogic în Sibiu, ca protopop al Săliștei și al Sibiului și mai pe urmă ca episcop al armatei române. Dintre lucrările sale destul de numeroase și apreciate, caracter pur herbartian are teza sa de doctorat prezentată la Universitatea din Iena: „*Theodor Waitz's System der Erziehung*”, Darstellung und Beurteilung desselben im Anschluss seiner „Allgemeinen Pädagogik” mit besonderer

¹ Revista „Vatra Școlară” își mulțumește avântul și înflorirea sa după 1910 conducerii chibzuite a lui Dr. Vasile Stan, ajungând să rivalizeze cu cele mai bune reviste din țară și chiar cu cele streine, de natura aceasta.

Berücksichtigung der ethischen Grundlagen, sowie des Verhältnisses zu Herbart. Sibiu, 1894.

Dr. Vasile Stan, născut în anul 1875, și-a desfășurat activitatea sa pedagogică la Institutul teologic-pedagogic din Sibiu, din care s'a desprins apoi școala Normală „A. Șaguna”, al cărei prim director a fost. De prezent este episcop al Maramurășului refugiat în Sibiu.

4) Dr. Petru Pipoș.

Contimporan cu Dr. Petru Șpan activează un alt aderent al școlii herbartiene în Arad, profesorul *Dr. Petru Pipoș*. S'a născut la 29 August 1859 în Alba-Iulia. Pe lângă o creștere îngrijită în casa părintească, cunoștințele primare și le-a câștigat în școala românească apoi cea maghiară din orașul natal, iar cele secundare în liceul Piaristilor din Cluj.

După prestarea examenului de maturitate trece la facultatea filosofică a universității din Cluj. Ca student bun, a beneficiat din clasa primă de liceu și până la absolvirea cu succes strălucit a studiilor universitare, de o bursă din fondul „Șaguna”, iar ca universitar, de la stat. Capacitatea și pasiunea deosebită, ce o avea pentru studiu, s'a manifestat încă din tinerețe. Ca student universitar obține în mai multe rânduri premii prin lucrările de seminar, care prevesteau pe bărbatul de știință de apoi și-i câștigă înaintea colegilor săi o autoritate deosebită și renumele unui matematician distins.

Terminând studiile universitare, obține diploma de profesor pentru școlile secundare din științele matematice-fizice, iar la anul 1882, în etate de 23 ani, fu promovat doctor în filosofie.

Încercă să obțină catedră la vreo școală de stat. Cerându-i-se în schimbul instituirii lăpădarea de legea strămoșească, preferă modesta și săraca catedră de științe pedagogice dela preparandia română din Arad, la care cu începerea anului școlar 1881—2, e ales și în curând definitivat. În această calitate munci cu zelul și abnegațiunea unui preot al științei timp de 32 ani.

La finea anului școlar 1912—13 boala de nervi, ale cărei simptome se arătasera de mai nainte în o stare de sensibilitate și izolare chiar și de colegii săi, îi zdruncină echilibrul suflete-

tesc în așa măsură, în cât rămaseră zadarnice eforturile de a mai putea lua parte la examenele din acest an. Suferințele lui deprimară adânc pe colegi și elevi.

Încercările de a-i reda sănătatea prin o îngrijire într'un sanatoriu din Budapesta și în clinica din Cluj, rămaseră fără rezultat. Organismul său delicat nu putu rezista boalei implacabile, care în scurtă vreme, în dimineața zilei de 29 Septembrie (12 Octomvrie) 1913, l-a răpus.

Pe lângă activitatea de profesor la institutul preparandial, a predat ani de-a rândul științele pedagogice la școala de fete diecezană, iar în anii 1905/6—1906/7 i s'a încredințat conducerea acestei școli. Ca director al școlii de fete a lucrat din răspuțeri pentru regenerarea și organizarea ei.

A fost membru în direcțiunea Asociațiunii aradane și asesor în senatul școlar al consistoriului eparhial.

Dr. Petru Pipoș și-a închinat întreaga sa ființă cultului științei. Viața lui petrecută în singurătate, ca un exilat de bună voie al societății, avea o singură țină: să dea strălucire catedrei sale. Atras de sublimitatea științei, a cultivat și propagat cu zel și rară ambiție, prin graiu viu și în scris, adevărul și frumosul, până la sfârșitul carierei sale.

În urma studiului neîntrerupt și prin participarea repetită la cursurile de vară în Budapesta și Iena — la Dr. Wilhelm Rein — stăpâna cu o ușurință de admirat vastul material al științelor pedagogice și urmărind cu interes evoluția științei, cunoștea în amănunte curente și toate problemele pedagogiei timpului său.

Pe lângă înalta cultură materială, avea în deplină măsură și pe cea formală. Conferințele și lecțiunile lui stăteau la înălțimea tuturor exigențelor și ar fi făcut cinste și unei catedre universitare.

A scris și publicat: „*Apollonius kérdése*” (Problema lui Apolloniu), teză de doctorat, Budapesta, 1882; Manuale prelucrate și tipărite în mai multe ediții: 1. „*Metodica școlii populare*” Ed. I, 1888; Ed. II, 1895; Ed. III, 1901. Toate în Arad; 2. „*Psihologia*” pentru preparanți (școale normale) Arad, 1907; 3. „*Pedagogia*” pentru preparanți (școale normale) Arad, 1900; 4. „*Didactica*” pentru elevii institutelor pedagogice. Arad, 1898;

5. „*Istoria pedagogiei*” pentru preparandii (școale normale) Arad, 1908; 6. „*Organizațiunea învățământului popular din Ungaria*”, traducere în românește a manualului maghiar de Dr. Baló Iosif.

A colaborat la ziarele: „*Educatorul*” din București și „*Biserica și Școala*” din Arad. La mai multe sărbători culturale a rostit conferințe despre: „*Flammarion*”; „*Femeia*” (1883); „*Școala*” (1884); „*Cugetări despre educațiune*” la inaugurarea solemnă a palatului seminarial (1886). La adunarea generală a Reuniunii învățătorilor din Arad în vara anului 1911 rosti o conferință despre „*Wilhelm Rein și activitatea sa pedagogică*”; iar la cea din 1912 despre „*J. J. Rousseau, ideile sale pedagogice și critica aceloră*”. Ambele conferințe au stors admirația ascultătorilor și publicate în broșuri au deșteptat viu interes în cercurile pedagogice românești.

Prin cărțile de școală ce le-a scris și publicat și pentru care laudă și recunoștință a primit și dela Academia Română, ieși în curând din cadrele modestei sale catedre și deveni dascălul mulțimei și organizatorul vieții interne a școlii românești. Introduse aceste manuale în preparandiile românești din Ungaria și în școlile normale din România și Bucovina, au servit educația corpului didactic al întregului neam românesc și au dus faima preparandiei române din Arad peste granițele țării.

Profesorul Titu Maiorescu, atras de lucrările pedagogice ale profesorului Pipos, l-a chemat la București și l-a oferit o poziție mai înaltă și un cerc de activitate mai larg, dar Pipos socotind că e mai mare nevoie de el la năcăjitul neam românesc din Ardeal, n'a primit oferta, ci a rămas și mai departe sfiosul profesor al preparandiei din Arad, fără îndoială cel mai mare pedagog al ei, fala și mândria ei pentru toate timpurile.¹

Astfel ne este prezentat harnicul pedagog dela Arad Dr. P. Pipos de către cel mai competent cunoscător al său, Dr. Teodor Botiș, fost coleg și director al Institutului în care a funcționat, a muncit cu abnegație o viață întreagă.

Trecând acum la aprecierea lucrărilor pedagogice ale lui Dr. Petru Pipos, constatăm că ceea ce a realizat Dr. Petru

¹ Dr. Teodor Botiș: *Istoria Școlii Normale (Preparandiei) și a Institutului Teologic Ortodox-Român din Arad*. Arad 1922, pg. 404 secv.

Șpan prin manualele sale pentru învățământul primar, același lucru l-a făcut Pipoș pentru învățământul pedagogic secundar prin o serie de manuale străbătute de spiritul școalei herbartiene. „Didactica”, „Metodica”, „Pedagogia”, „Psihologia” lui în fond nu sunt altceva decât o expunere clară a principiilor școalei herbartiene asimilate și întregite pe ici, pe colea cu idei de ale lui A. Comenius, J. J. Rousseau, Pestalozzi.

Un excepțional talent de pedagog practic al autorului lor ne destăinuiesc aceste manuale de școli normale. Definițiunile celor mai abstracte noțiuni sunt ușoare și precise, stilul clar și curgător, evitând frazele greoaie pe care nu le poate evita nici Ioan Popescu, nici chiar Petru Șpan. De aceea manualele lui sunt plăcute și se mențin în învățământul normal până aproape de zilele noastre. Așa face de pildă „Diviziunea Pedagogiei” într-o formă atât de clară, încât permite o ușoară orientare în această știință abstractă și pentru cel mai simplu elev de școală: „Pedagogia (ca știință) se poate diviza în două părți mari, și anume: a) partea *generală*, ce tratează chestiuni generale referitoare la educațiune (precum sunt: dezvoltarea naturală a omului, educațiunea și factorii săi, noțiunea Pedagogiei sci.); b) partea *specială*, care ne învață în deosebi, cum avem să procedăm la dezvoltarea corpului și sufletului omenesc. Partea specială iarăși se poate diviza în *trei secțiuni*, și anume secțiunea I tratează despre educațiunea *fizică* (dezvoltarea corpului prin educațiune); secțiunea II despre educațiunea *intelectuală* (cultivarea inteligenței, al cărei rezultat este *cultura intelectuală sau cultura minții*); secțiunea III-a despre educațiunea *morală* (cultivarea sentimentelor și tendințelor, al cărei rezultat este *cultura morală, cultura inimii și caracterul moral*). Mijloacele și întocmirile pe care le aplicăm la educațiunea fizică, luate laolaltă, se numesc: *Dietetica pedagogică*. Mijlocul principal al educațiunii intelectuale este: *Învățământul pedagogic*, iar acela al educațiunii morale este: *Disciplina pedagogică*. Afară de acestea (în adaos) vom trata despre: *întocmirea educațiunii după etăți și sexe* și în fine despre: *Institutele de educațiune*”.¹

Sau alt exemplu. de definiție clară și impunătoare prin

¹ Dr. Petru Pipoș: „Metodică”. Ed. III. Arad, pg. 26.

simplilitatea ei, dată intuiției: „A intui înseamnă a privi un obiect cu deamănuntul după toate părțile și însușirile sale. Icoana ce astfel se produce în sufletul nostru se numește intuițiune”.¹

În cele ce urmează ne vom referi numai la câteva locuri din manualele lui, din care rezultă suficient că Pipoș este un credincios aderent al școalei herbartiene.

Astfel de ex. în „Pedagogie” la pg. 11 spune că „scopul educațiunii are să fie de a face pe elev *statornic în moralitate*. Prin atingerea acestui scop elevul se ridică la cea mai înaltă perfecțiune omenească. *Formarea caracterului moral este scopul suprem al educațiunii*”.

O altă caracteristică a herbartianismului reiese evident la pg. 62 din cuvintele: „Învățământul are să influențeze nu numai asupra dezvoltării intelectuale, ci și asupra dezvoltării morale a elevului (*Învățământul educativ sau pedagogic*)”.

Afirmația aceasta se bazează pe psihologia herbartiană, conform căreia întreaga noastră viață este condusă de reprezentări (Vorstellung); sentimentul și voința sunt numai fenomene care însoțesc reprezentările (Begleiterscheinung). Iată și în „Pedagogia” lui Pipoș câteva definiții în sensul acesta: „Sentimentele sunt stări (psihice) de plăcere (care însoțesc senzațiunile, reprezentațiunile și judecățile scl.)” (Pg. 63); sau „Sentimentul adevărului însoțește judecățile ce ni le formăm despre bine și rău” (pg. 72); sau „Sentimentul religios însoțește ideile ce le avem despre Dumnezeu și despre raportul Lui către lume și om” (pg. 74).

Cred că aceste câteva citate exemplifică suficient intelectualismul herbartian primit de Pipoș ca un adevăr nediscutabil.

În „Metodică”² de asemenea ni se descoperă herbartianul fidel, care cere întocmirea materialului didactic după principiul concentrațiunii (pg. 90), iar în predare respectarea treptelor formale (pg. 12 secv).

Dar cu toată însuflețirea lui pentru herbartianism trebuie să relevăm o notă caracteristică a manualelor lui Pipoș. Autorul știe întrebuinta cu multă pricepere toate rezultatele la care a

¹ Dr. Petru Pipoș: „Pedagogie” pg. 19.

² Dr. Petru Pipoș: „Metodică”. Ed. III. Arad, 1901.

ajuns pedagogia până la el. Astfel vedem că se referă la experiența marilor pedagogi A. Comenius, Fröbel, Diesterweg, trăgând concluziile necesare pentru realizarea idealului pedagogic, formarea caracterului religios moral.

„Metodica” lui se mai distinge și prin faptul, că expune pe larg metodele moderne ale diverselor obiecte de învățământ împreună cu *istoricul* acelora, ceea ce contribuie într-o măsură foarte mare la adâncirea culturii didactice a viitorilor învățători.

În general din toate lucrările lui Pipoș ni se destăinuie bărbatul de școală cu o temeinică cultură de specialitate, care se știe orienta în vastul câmp al pedagogiei, alegând ce este esențial pentru un bun învățător. Atribue o atenție deosebită psihologiei în cultura învățătorului, care mai presus de toate trebuie să cunoască sufletul elevilor săi, pe care dorește să-l formeze, să-l îmbogățească cu cunoștințe, să-l împodobească cu virtuți, să-l conducă spre culmile desăvârșirii.

Ceea ce însă nu putem trece cu vederea este greșala în care cade și Pipoș împreună cu ceilalți pedagogi români ai vremii. În insufletirea lui unilaterală pentru știința streină, trece cu vederea, uită cu desăvârșire *specificul* sufletului românesc. Învață dela streini și mai ales dela W. Rein că zădărnicișim reușita educației dacă nu cunoaștem și nu respectăm cerințele sufletești ale elevului, dar această doctrină nu o aplică în întregime. În toate lucrările lui pedagogice lipsește cu desăvârșire trăsătura națională, pe care o cere chiar dascălul său W. Rein, de care se ocupă într'un studiu special mai sus citat.

Domnul prof. O. Ghibu în privința aceasta face o critică bine documentată pedagogului Dr. P. Șpan ca autor de manuale pentru școala primară. Observările sale judicioase se potrivesc și pentru Dr. P. Pipoș ca autor de manuale pedagogice pentru școli normale și pentru ceilalți herbartieni români. Dacă ei ar fi căutat — zice dl Ghibu — să valorifice pentru noi, potrivit cu adâncile necesități de rasă și de neam, partea de adevăr etern care e în pedagogia herbartiană a ultimelor două decenii, poate că ar fi izbutit — nu să realizeze, dar măcar să indice direcția cea bună.

În adevăr ce progres uriaș s'a făcut dela Ziller, cu al său principiu cultural-istoric *general*, la același principiu *național* al

pedagogului dela Iena, *Dr. W. Rein*. Dacă principiile acestuia, înțelese din punctul nostru de vedere, ar fi străbătut în viața noastră școlară și ar fi servit ca conducătoare și în literatura didactică, cred că situația morală a școalei românești astăzi ar fi alta.

În adevăr, între teoriile cosmopolite ale lui Ziller și între principiile pedagogice naționale ale lui Rein e o depărtare atât de mare, încât îmbrățișându-le în mod înțelept pe cele din urmă, nu s'ar fi putut să nu profităm bogat în urma lor.

„Elevul nostru — zice Rein — e așezat prin însăși nașterea sa în mijlocul unui anumit popor. El are să ia parte, cu timpul la cultura acestui popor. În această societate națională el are să trăiască mai târziu ca un membru independent și ca o personalitate. Pentru ca să o poată face aceasta, e nevoie ca el să stăpânească însăși comoara de cultură a poporului său”.¹

Și aplicând principiul cultural-istoric la poporul său, Rein zice: „Noi Germanii n'avem să repetăm sufletește nici viața Chinezilor, nici cultura indienilor, ci numai perioadele acelea, prin care au trecut cei ce ne-au fost după sânge și după suflet, strămoși direcți”.² „Căci — revine Rein cu un alt prilej — omul în dezvoltare, numai dezvoltarea neamului său o poate înțelege și numai aceea îl poate interesa. Numai prin adâncirea succesivă în fazele de căpetenie din trecut ale înaintării poporului său, poate fi adus încetul cu încetul în legătură cu prezentul și cu problemele lui, și numai pe această cale i se poate pune o temelie pozitivă și felului lui de judecată”.³

În forma aceasta ar fi trebuit să se înțeleagă și la noi pedagogia germană — zice mai departe dl prof. O. Ghibu — cu principiul ei cultural-istoric *național* din punctul de vedere al firii și al trebuințelor noastre românești.

Trebue să recunoaștem însă, că niciodată n'a străbătut la noi în mod practic *această* pedagogie germană și că, de fapt, pedagogia românească s'a mulțumit totdeauna să repete, cu mai multă sau mai puțină înconștientă, adevăruri de pedagogie generală, care, lipsite de rădăcini adânci în sufletul nostru, nici

¹ W. Rein: *Pädagogik in systematischer Darstellung*. Vol. II p. 344.

² Dr. W. Rein, o. c. vol. II, p. 30.

³ Dr. W. Rein: *Pädagogik im Umriss*, p. 89.

odată n'au putut să influențeze în mod binefăcător și statornic cultura specifică a neamului nostru”.¹

5) Dr. Vasile Bologa.

S'a născut în 24 Decemvrie 1859 în comuna Geoagiul de Sus, jud. Alba, din părinți plugari, țărani fruntași: Ioan Bologa a Melentiei și Sofia n. Repede, de religie ortodoxă română.

Studiile primare și secundare le-a urmat în Colegiul evang. reformat din Aiud; clasele primare în anii 1867—1870/71; clasele liceale I—IV-a în anii 1871—1876/77, iar cl. VII—VIII liceală și bacalaureatul la Liceul Episcopiei romano-catolice din Alba-Iulia în anii 1877—1878/79. A urmat apoi studiile teologice în Institutul teologic-pedagogic „Andreian” din Sibiu în anii 1879—1881/82.

După terminarea studiilor teologice a funcționat ca învățător-director la școala primară ortodoxă-română din Vinerea în 1882—83 și la cea din Orăștie 1883—84. Ca bursier apoi al Arhiepiscopiei ortodoxe-române de Alba-Iulia și Sibiu a urmat studiile superioare la Facultatea filosofică a Universității din Budapesta în anii 1884/85 și 1887/88 și la cea din Viena în anii 1885/86 și 1886/87. La Universitatea din Budapesta a luat doctoratul în Filosofie și a fost promovat în 15 Decemvrie 1888. În 29 Iunie 1889 a trecut examenul de capacitate pentru școale secundare la Pedagogiul superior de stat în Budapesta.

Din 1 Septemvrie 1888 a funcționat ca profesor titular, iar din 1892 și ca director definitiv al școalei civile de fete cu internat și cu drept de publicitate a „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român” din Sibiu, până în 1 Septemvrie 1919, când a trecut ca profesor și director la cel dintâi Liceu român de fete din Sibiu, înființat de Statul român din fuziunea Școalei civile de fete cu internat a „Asociațiunii” și a Școalei civile de fete de Stat din Sibiu și inaugurat în 1 Octomvrie 1919.

La acest liceu a funcționat încă 7 ani, ca profesor titular și director definitiv, iar după o activitate neîntreruptă de 38 ani

¹ O. Ghibu: O. c. p. 343—4.

la această școală, a trecut la pensie în 1 Octomvrie 1926, distins cu medalia: Răsplata Muncii pentru învățământ cl. I.

Pe lângă ocupația sa principală ca profesor și director al școlii „Asociațiunii” a funcționat și ca secretar II al „Asociațiunii” în anii 1894—1898, iar în anul 1901—1902 și ca profesor provizor al Institutului teologic-pedagogic din Sibiu. În anii 1906 și 1907 a funcționat și ca secretar substituit al Mitropoliei ortodoxe române din Sibiu, iar după trecerea sa la pensie a funcționat și ca consilier-referent bisericesc și școlar al Consistorului Mitropolitan din Sibiu din 1 Noemvrie 1926 până în 31 Martie 1931, când a fost absolvat din acest post și trecut iarăș la pensia sa de profesor de liceu, în care situație trăiește și astăzi în Sibiu ca președinte al „Asociației pensionarilor civili din orașul și județul Sibiu”.

Lucrări: 1. „*Interesul pedagogic după Herbart*”, teză de doctorat în filosofie. Budapesta 1888.

2. *Colectie de poezii și povești populare*, publicate în „Telegraful Român” din Sibiu Nr. 118—128 din 1889; Nr. 151 din 1903; în „Convorbiri literare” din București 1892.

3. „*Monografia Mănăstirii din Geoagiul de sus*” publicată în „Telegraful Român”, Sibiu, Nrii. 110—113 din 1890.

4. „*Conferințele învățătoarești din Arhidieceza ort. rom. a Transilvaniei*”. Sibiu 1899. Situația Școlii populare ort. rom. din Transilvania în acel timp.

5. „*Eroi din popor*”: Moca Viteazul și Pitirici, după tradiția populară, publicată în Almanahul Societății de lectură „Petru Maior” din Budapesta, 1901. La pg. 141 secv.

6. „*Studii pedagogice și discursuri*”. Sibiu 1905.

7. „*Istoria Literaturii maghiare*” în românește. Manual de învățământ pentru școli secundare. Sibiu 1908.

8. Prelegeri publice: a) „*Balada și Romanța*” publicată în „Dreptatea” Timișoara Nr. 274—276 anul 1894; b) „*Filosoful I. Kant* (la aniversarea centenară) publicată în „Telegraful Român” Sibiu 1904. c) „*Epica lui Alexandri*”, publicată în broșură, Sibiu 1905.

9. *Monografia Școlii de fete cu internat și cu drept de publicitate a „Asociațiunii” din Sibiu, la 25 ani dela înființare.* Sibiu 1911.

10. *„Istoria Ungariei în legătură cu evenimentele mai însemnate din istoria universală”* după Herczeg-Farkas. (În românește). Manual de învățământ pentru școalele medii române, Sibiu 1913.
11. *„Carte de cetire”* cu gramatica limbii române. Manual de învățământ pentru cl. I-a și a II-a dela școalele medii de fete, gimnazii, etc. Sibiu 1914. Premiata de Academia Română. Ed. II pentru licee, Cluj 1923.
12. *„Noțiuni de poetică și literatură română”*. Manual de învățământ pentru școale medii de fete. Sibiu 1914.
13. *Anuarele Școalei civile de fete a „Asociațiunii”* din Sibiu, pe 28 ani școlari, anume 1891/92—1918/19.
14. *Anuarele Liceului de fete „Domnița Ileana”* din Sibiu, pe 6 ani școlari dela înființare, anume ; 1919/20—1924/25.
15. *Diferite recenzii*, publicate în ziare și reviste („Telegraful Român”, „Transilvania”, etc.)
16. *„Cuvântări ocazionale”*. — Panegrice și Comemorări (1912—1932). Sibiu 1933.
17. *Istoricul Școalei civile de fete* cu internat și drept de publicitate a „Asociațiunii” din Sibiu, pe al doilea sfert de veac de la înființare ; anii școlari 1911/12—1935/36. Sibiu 1936.
18. *Colecție de poezii populare din Ardeal*. O mie de bucăți, culese între anii 1880—1905. Sibiu 1936.
19. *Colinde populare din Ardeal*. Culese la sărbătorile Nașterii Domnului în 1900. Sibiu 1937.
20. *Începutul revoluției din 1848—49, în județul Alba*. Sibiu 1939.

Acest tablou al vieții vrednicului octogenar Dr. Vasile Bologa ne dovedește cu prisosință cât de rodnică a fost osteneala sa în ogorul spiritual al neamului nostru. Noi ne vom strădui numai a scoate în evidență acele studii, pe baza cărora îl putem înșira între herbartienii români.

Între acestea cel mai de seamă este ; *„Studii pedagogice și Discursuri”*. Lucrarea se împarte în două părți. Partea I-a cuprinde Studii pedagogice, a II-a Discursuri pedagogice ocazionale (La deschiderea conferințelor didactice sau la încheierea festivă a anului școlar).

Studiile pedagogice sunt: 1. Principiile fundamentale ale pedagogiei științifice după Herbart; 2. Psihologia în educațiune; 3. Interesul pedagogic; 4. Apercepțiunea învățământului; 5. Planul de învățământ; 6. Treptele metodice ale învățământului.

Analizând aceste studii ale dlui Dr. Vasile Bologa ajungem la aceeași concluzie ca și la herbartienii români antecesorii domniei sale.

Pe fiecare pagină a lucrării sale ni se destăinuiește ca cel mai pur herbartian. Pentru ilustrare cităm câteva pasagi caracteristice: „Principiul fundamental al pedagogiei științifice este: Pedagogia ca știință atârnă dela *filosofia practică* (etica) și dela *psihologie*. Filosofia practică ne arată ținta, scopul educațiunii; psihologia ne arată calea, mijloacele și pedecile educațiunii”.

Prin urmare întreg sistemul pedagogiei se razimă pe doi stâlpi puternici, anume: pe *etica* și *psihologia științifică* și, răzimată pe acești doi ramii de știință, pedagogia însăși primește caracterul unei științe de sine stătătoare.

Cel dintâi care a bazat filosofia pe aceste două temelii a fost filosoful Herbart, care și-a dezvoltat părerile lui în această direcțiune în special în scrierile sale: „*Filosofia practică*” și „*Psihologia*” sa.

Herbart întemeiază moralul pe următoarele cinci concepțiuni cardinale: cea a libertății interne, a perfecțiunii, a bunei voințe, a dreptății și a bunei cuvințe.¹

În alt loc zice în spiritul herbartian despre *psihologie*: „După cercetările psihologiei mai nouă (*Herbart, Drobisch, Waitz, Volkmann, Lindner, etc....*) în spirit nu sunt de a se căuta facultăți și puteri separate și de sine stătătoare, ci numai deosebite întrețesuturi de simțiri, reprezentațiuni, dorințe, precum și variate combinațiuni și procese între aceste imagini ale spiritului...”

„Din *elementele primare* ale spiritului; simțiri și reprezentațiuni (idei) se dezvoltă sub anumite condițiuni *elementele secundare* ale spiritului; sentimentele și dorințele”.²

¹ Dr. V. Bologa: o. c. pg. 1 secv.

² Dr. V. Bologa: o. c. pg. 5—6.

Și astfel în același spirit al celui mai pur herbartianism desvoltă o seamă de probleme pedagogice de interes general (vezi capitolele din „Studii pedagogice”), folosindu-se de o bibliografie pur herbartiană, ceea ce dovedesc isvoarele întrebuințate, cum sunt de ex. : Ziller T. „Grundlegung zur Lehre vom erziehenden Unterricht” ; Dr. Vogt Th. „Allgemeine Pädagogik” (Prelegeri de universitate. Viena, 1886/7); Hartenstein G. „Herbart Werke. Schriften zur Pädagogik” ; Dr. Fröhlich G. „Die Wissenschaftliche Pädagogik Herbart's—Ziller's—Stoy's” (1885) etc. Nu citează însă nici un autor român herbartian cum este I. Popescu, P. Șpan sau alții, deși îi cunoaște foarte bine chiar și personal și din unele părți ale lucrării sale, ex. „Studii pedagogice” pg. 6, rezultă clar că se folosește și de scrierile acestora.

E vrednică de remarcat tendința dlui Dr. Vasile Bologa de a cointeresa la opera atât de complexă a educațiunei generației tinere, pe părinți și chiar publicul mare, care sunt factorii esențiali ai pedagogiei și dela colaborarea cărora depinde în mare măsură rezultatul străduințelor școalei. Discursurile sale pedagogice, rostite la încheerea sau deschiderea festivă a anilor școlari în institutul pe care-l conducea, sunt pline de sfaturi înțelepte, de îndrumări luminoase pentru o *educație sănătoasă a femeii române într'un spirit curat românesc*.

Iar în discursurile sale, rostite la deschiderea conferințelor didactice, deasemenea ni se destăinuiește înflăcăratul apostol al *idealului național* în slujba căruia vrea să mobilizeze neîncetat întreaga dascălime română. Dar el dorește luptători luminați care să se știe folosi de rezultatele științei pentru realizarea scopului lor.

Pentru realizarea idealului național român fiecare învățător trebuie să cunoască sufletul poporului român. Drept aceea zice la pg. 135 : „Avem deci să culegem toate nuanțele, toate calitățile, în care se manifestă *viața sufletească a poporului nostru* pe amintitele terene (bisericesc și școlar). Pentrucă sinteza acelora ne dă acea *unitate de idei și de sentimente*, ce cu alte cuvinte numim : *idealul nostru național*, în care se cuprinde acel *capital intelectual și moral*, ce noi învățătorii avem să sădăm și să înrădăcinăm în inima tinerimei, a cărei creștere ni s'a încredințat”.

Nu mai puțin laudabilă este încercarea norocoasă de a

îndruma atenția educatorilor neamului asupra *firii*, asupra *caracterului nostru*, de care mai presus de toate trebuie să ținem seama dacă voim ca cunoștințele noastre de pedagogie științifică să fie folositoare. Așa zice în același loc: „E timpul suprem să fim și noi mai practici, să rămânem lângă ale noastre, pe lângă *firea* noastră, pe lângă *caracterul* nostru, și cunoscându-ne mai bine, să năzuim a schimba încetul cu încetul relele noastre deprinderi și să le înlocuim cu altele mai bune, prin mediul unei educațiuni sănătoase”.

Am citat mai pe larg îndrumările pedagogice ale profesorului Dr. Vasile Bologa către generația luptătoare pentru un ideal frumos înainte cu aproape o jumătate de secol, pentru că acele îndrumări se potrivesc foarte mult și pentru zilele noastre. A muncit cu râvnă în ogorul sufletesc al neamului nostru, sămănând o viață întreagă sămânță aleasă cu trudă din grânarele științelor streine.

6. Dr. Petru Barbu.

Un herbartian — însă mai moderat, cum se numește domnia sa — a fost și profesorul dela Academia teologică ortodoxă română din Caransebeș, *Dr. Petru Barbu*. Activitatea sa pedagogică s'a desfășurat în domeniul învățământului religios, pentru promovarea căruia a publicat următoarele studii: 1. *Religia în școlile populare*. Indicațiuni metodice. Caransebeș 1897; 2. *Religia în școala veche și în școala nouă*. Caransebeș 1899; 3. *Elemente de Catehetică sau Metodica religiunii*. Ed. I, Caransebeș 1905. Ed. II, Arad 1915. Ed. III, Caransebeș 1933; 4. *Chestiunea manualelor de religie pentru școlile medii*. Caransebeș 1914; 5. *Școala modernă și religia la noi*. Caransebeș 1916.

Literatura de care se folosește în lucrările sale este prin excelență herbartiană și română. Așa de ex. citează cu preferință: *Dr. Daniil Popovici-Barcianu*: „Istoria naturală în școlile populare”, îndigități metodice, I, Sibiu 1890; *Ioan Popescu*: Pedagogia lucrată pe bazele psihologice ale realismului herbartian. Sibiu 1902; *Dr. Petru Șpan*: Idei pregătitoare în pedagogie. Sibiu 1902; *Dr. W. Rein, A. Pickel și E. Scheller*: Theorie und Praxis des Volksschulunterrichtes nach Herbartischen Grundsätzen,

I, Dresden 1898; *Dr. C. Kehr*: Die Praxis der Volksschule. Gotha 1837, etc.

Studiul său principal în care ni se desvăluie în întregime părerile sale pedagogice este: „*Elemente de Catehetică sau Metodica Religiei*” care a apărut în trei ediții, ca dovadă că a fost așteptată și bine primită de pedagogia religioasă din Ardeal.

În prefața la ediția I ne lămurește asupra scopului urmărit precum și asupra căilor de urmat pentru realizarea scopului său, zicând: „Acomodându-mă *principiilor școlii moderne* și ținându-mă de indegetările lui Barcianu, mi-am făcut prelegerile din Catehetică (Metodica Religiei) pentru elevii Institutului pedagogic și teologic din Caransebeș, am compus *patru cărți de Religie pentru școlile populare*, a căror tractare metodică o formează partea a II-a a opului de față”.

Cartea se împarte „conform materiilor de religie” în trei părți și anume: I. Natura ca materie de Religie; II. Viața familiară și școlară ca materie de Religie. („Viața bisericească” se tratează sub III. C.); Materia de învățământ a Religiei: A) Materia principală sau istorică. B) Materia abstractă și misterele și C) Materia practică-edificatoare.¹

Acest manual nu este altceva decât o ediție nouă a lucrării sale: *Religiea în școala populară. Indigetări metodice*, apărută în Caransebeș în anul 1897, pe care a prelucrat-o și întregit-o, ținând seama de observările făcute de presa pedagogică și de experiența proprie pedagogică.

Remarcăm aici de ex. recenziile minuțioase a lui *Dr. Ioan Stroia* publicată în revista „Foaia pedagogică” 1897 pg. 138, 153, care observă între altele că: „La alegerea, distribuirea și predarea materialului din religie, cu care se ocupă partea cea mai mare din scrierea din chestiune (pg. 9—42 și 62) autorul a luat în considerare întru câțva principiul cultural-istoric, o deosebită atențiune dă însă numai principiului treptelor formale, lăsând principiul concentrațiunii nediscutat, probabil fiindcă n'a voit a se întinde prea departe.

În conformitate cu principiul prim, bazat pe „cercul de gândire și gradul de dezvoltare religioasă și morală a elevilor”

¹ Dr. Petru Barbu: o. c. pg. 16.

pg. 9 și 62) autorul dă elevilor începători „istorioare simple despre facerea de bine, diligență, modestie și peste tot despre referențe morale, care mișcă fantezia copiilor, deșteaptă sentimente nobile, nutresc și întăresc judecata lor morală”, istorioare cari „să se ia din cercul de gândire și experiență al copiilor”.

Aici ar fi fost de dorit, ca să se indice în special și *istorioarele corespunzătoare*, cu atât mai mult, cu cât o astfel de indicare lipsește în literatura noastră pedagogică. Tot aici ar fi fost locul, ca autorul să-și precizeze punctul său de vedere, ca teolog, și față de propunerile pedagogiei herbartiene cu privire la poveștile populare și Robinson, ca curs pregătitor pentru studiul religiunii și istoriei”.

După aceasta recenzentul intră într-o discuție migăloasă de mai multe pagini asupra treptelor formale, cari alcătuiesc conținutul covârșitor al lucrării lui Dr. P. Barbu și încheie cu cuvintele: „Prin aceasta am voit mai ales să atrag atenția asupra lor (Indigetări metodice) de oarece ele, ca o încercare serioasă de a aplica principiile pedagogiei herbartiene la studiul religiunii și la noi, merită să fie citite de fiecare învățător”.

Desideratele exprimate de Dr. I. Stroia le îndeplinește pedagogul nostru religios în „*Elemente de Catehetică sau Metodica Religiunii*” pentru întregirea căreia a compus patru cărți de religione, iar punctul său de vedere, ca teolog, față de propunerile pedagogiei herbartiene cu privire la poveștile populare, ca curs pregătitor pentru studiul religiunii, și-l precizează în lucrarea mai sus citată, la pg. 43 secv., respingând categoric întrebuințarea poveștilor și a fabulelor pentru etatea fragedă a copiilor de 6—7 ani, cu citate din autori germani și afirmă greșit cu aceștia că „povestea influențează greșit”, „fabula împedecă înrădăcinarea verității în gândire și sentiment și croește — deși indirect — drumul la minciună: povestea insuflă în inima copilului frică și superstițiune” (pg. 45).

Această părere a sa nu o poate susține nici un pedagog, care cunoaște cât de cât psihologia copilului. Dept aceea nici nu mai e nevoie să mai aducem contraargumente. O recenzie publicată sub pseudonimul „Ego” (verosimil Dr. P. Șpan) în revista „*Vatra școlară*” din anul 1907, la pg. 188, observă cu privire la părerea lui Barbu despre povești următoarele: „Com-

baterea poveștilor de conținut moral și chiar religios, provocându-se la nemți, schiopătează, căci încă până azi, după a mea cunoștință, n'a succed nimănui să răstoarne teoria pedagogică a acestora. Dovezi contra, da, s'au adus de antiherbartieni, și de unii teologi, ele însă nu pot fi luate în serios”.

Deasemenea observă foarte just recenzentul „Ego” cu privire la *Catehism*, zicând în același loc că „nu este de lipsă să se trateze ca obiect separat, căci el are să rezulte din tratarea tuturor materiilor religioase, dacă a fost făcută după treptele formale”.

Ținând seama de izvoarele întrebuițate și de principiile pedagogice respectate în expunerea materialului, este firesc să ajungem la concluzia că și Dr. Petru Barbu a lucrat în spiritul școlii herbartiene. Aplicarea acestor principii streine în școala română o face însă și după îndrumările herbartienilor români (Barcianu, Popescu, Pîpoș), folosindu-se de experiențele acestora, în adaptarea doctrinei importate la nevoile sufletești ale neamului nostru.

Locul nu ne permite să analizăm aici și manualele sale de religie pentru școala primară și secundară, amintim numai că acelea sunt întocmite după principiul școlii herbartiene și că au fost bine primite, ajungând la mai multe ediții. Aceste manuale sunt:

Cărți de religie pentru școalele populare: 1. Istorioare religioase-morale. Ed. III. Arad. 1906. 2. Istorioare biblice. Caransebeș, Ed. XII, 1912; Istorioare bisericești. Arad, Ed. IX. 1914; 4. Catehismul. Arad. Ed. IX. 1914.

Cărți de religiune pentru școalele medii: 1. Istoria Testamentului Vechiu. Caransebeș, Ed. III. 1907; 2. Istoria Testamentului Nou. Caransebeș, Ed. II. 1904; 3. Istoria bisericească. Caransebeș, Ed. VI. 1914.

Carte de rugăciune și cântări bisericești. Cu binecuvântare arhierescă. Caransebeș, Ed. II. 1908.

Lucrarea lui Barbu o apreciază cu cuvinte elogioase și Dr. Eusebie Popovici, renumitul profesor de istorie bisericească dela Universitatea din Cernăuți, scriind autorului astfel: „De mult doream să văd și în literatura noastră un manual de Catihetică,

cum este al Domniei Voastre, scurt, practic și corespunzător științelor și trebuințelor pedagogice-didactice de astăzi"... (Prefața la Ed. II.)

O atenție deosebită i se acordă „Catiheticei” Ed. II. în coloanele „Revistei teologice” Nr. 15 - din anul 1915, unde sub semnătura „N. B.” (sigur Dr. Nicolae Bălan, actualul Arhiepiscop și Mitropolit al Ardealului) i se face o temelnică apreciere pe mai multe pagini, extinzându-se recenzentul și asupra manualelor din partea II-a a lucrării despre care zice: „Între manualele, pe care le-am consultat la predarea religiei elevilor de școală populară, au desigur o superioritate incontestabilă manualele p. Dr. P. Barbu, fiind mai aproape de cerințele pedagogice. Mai au favorul, că autorul lor le-a însoțit cu o *metodică* și le vine într’ajutor și cu preparațiuni alcătuite de Petru Bizerea, fapt care ușurează nespumunca catehetului”...

Atitudinea lui Dr. P. Barbu față de principiile școlii herbartiene o cunoaștem cel mai bine din următoarele sale cuvinte proprii: I. „Referitor la *principiul concentrațiunii* mă alătur la acei pedagogi care admit ca materie de concentrațiune „Istoria împărăției lui Dumnezeu”, luată numai din „Istoria biblică și bisericească” în mod corespunzător scopului ce-l are Religionea în școală: formarea caracterului religios-moral.

După mine — zice p. Dr. Barbu — materia de concentrațiune a învățământului din toate școlile nu poate fi decât materia principală a învățământului religios, corespunzătoare scopului ce-l are Religionea în școală, adică o materie scoasă din Istoria biblică și din Istoria bisericească, pentru care copiii începători trebuie pregătiți prin anumite istorioare religioase morale..

II. „Dau atenție cuvenită *principiului treptelor culturale-istorice*, întru cât merită să i se dea atențiune pentru valoarea reală ce o are, și întru cât permite organizarea și neajunsurile școlilor noastre. Stabilesc materia de concentrațiune, care trebuie parcursă întreagă, dar în cadre mici, în școala primară.”¹

¹ În școlile medii se parcurge de nou această materie în cadre largi. (Vezi: Chestiunea manualelor de Religione în școlile medii, Caransebeș 1914)..

III. Mă acomodez principiului *treptelor formale*, prelucrat de herbart-zillerieni — deși e prea nemțesc, deci migălos pentru capul mai deștept al românașului — de oarece este deja popularizat între învățătorii și cateheții noștri prin Daniil P. Barcianu, Dr. Petru Pipoș și Dr. P. Șpan". (*Dr. Petru Barbu: Școala modernă și Religiuinea la noi*. Caransebeș 1916, pg. 15—16).

Dr. Petru Barbu e născut în Lugoj, în anul 1864, dintr-o familie veche și înstărită. Cu liceul făcut în Lugoj, Beiuș, Blaj și Brașov, trece la Cernăuți. Absolvă Teologia, trece apoi la Gratz și Berlin, pe urmă revine la Cernăuți, unde își ia doctoratul în Teologie în anul 1891. În 1892 este numit profesor la Institutul Teologic-Pedagogic din Caransebeș, unde — cu o întrerupere forțată de Unguri — a funcționat până în anul 1937, când a trecut în pensie.

Dr. Petru Barbu în anii din urmă ai carierei sale a fost rectorul Academiei teologice din Caransebeș.

Dela prigonitorii unguri a suferit mult, dar naționalismul său, călăt în Lugojul lui Brediceanu și Braniște și în Caransebeșul lui Bădescu și Filaret Musta, a rămas neînfrânt, biruitor în cele din urmă.

După pensionare s'a retras la fiica sa în București, unde a murit în anul 1941.¹

Incheind această expunere observăm că, pe lângă toate neajunsurile pe cari le-am semnalat, influența lui Herbart asupra pedagogiei române din Ardeal a avut și urmări bune.

Meritul nediscutat al pedagogilor noștri herbartieni — cari aproape toți au fost preoți și au crescut și lucrat sub aripa ocrotitoare a Bisericii mame — a fost introducerea unui spirit științific în pedagogia românească din Ardeal; dezvoltarea științelor auxiliare ale pedagogiei care sunt psihologia, etica, psihologia biologică, psihologia experimentală, pedologia; întrebuintarea rezultatelor acestor științe ca bază a pedagogiei în

¹ Nicolae Corneanu : Monogr. Eparhiei Caransebeșului. Caransebeș 1940, pg. 76—77.

școlile noastre din Ardeal; aplicarea celor mai moderne principii didactice și metodice în toate ramurile învățământului primar și secundar; apariția numeroaselor manuale de școală întocmite după cerințele unei pedagogii științifice; zidirea locurilor de școală și înzestrarea lor cu material didactic conform cerințelor pedagogice moderne; formarea unui corp didactic bine pregătit și selecționat, pregătirea căruia nu înceta deodată cu pregătirea lui școlară, ci continua prin o rodnică activitate științifică publicată în cărți de valoare și prin reviste pedagogice, întemeiate și conduse cu multă pricepere și vastă cunoștință profesională de acești mari dascăli ai neamului robît.

Ei au creat prin condeiu și mai ales prin graiu viu acea atmosferă de spiritualitate pedagogică, ce era absolut necesară unei dascălîmi care avea o misiune pe cât de grea, pe atât de sfântă : „*libertate prin cultură*“.

Biblioteca ~~Municipală~~ Metropolitană Sibiu

Rectificare. La pagina 36 alin. prim de jos este a se citi: *Revista* intră în anul 1907 în loc de 1909.

Profesorul Ilie I. Beleuță

De Prof. Dr. TEODOR BODOGAE

Momentele despărțirii au în ele totdeauna ceva melancolic până și în viața școalei, ferită de patima și de tumultul străzii. Dar pe lângă acest sentiment, în viața unei școli despărțirea de catedră, cum a fost aceea a Păr. Prot. Ilie Beleuță, mai lasă după ea și un sentiment de ireparabil. Cu plecarea P. C. Sale, vechea noastră instituție pierde pe unul din buni dascăli de școală veche în tot ce avea ea mai bun: entuziasm de muncă, apostolat în toate direcțiile, așa cum numai școala românească din vechiul Ardeal a știut să dea. Dacă mai ținem seamă și de faptul că unii din actualii colegi i-am fost și elevi, atunci sentimentul nostru mai are în sine și ceva din recunoștința și modestia pe care totdeauna un ucenic le are față de dascălul său.

Profesorul Ilie Beleuță s'a născut în com. Mândra, jud. Făgăraș, în 2 Maiu 1878. După școala satului, care-i va lăsa în caracterul său notele dominante de intransigență, de muncă și de românism, tânărul fiu de țăran trece la marea vatră de școală și naționalism dela Liceul „Andrei Șaguna” din Brașov. Aici tocmai se desfășura talentul de mare îndrumător și formător de caractere al noului director Virgil Onițlu. În școala aspră, pretențioasă dar așa de caldă a acestui apostol se va forma caracterul dârz și totdeauna dornic după muncă și luminare al profesorului I. Beleuță de mai târziu. Cu preferințe deosebite pentru matematici, dar cu nu mai puține cunoștințe de limbi clasice câștigate dela vestitul profesor Pavel Budiș, tânărul absolvent (cu matura din Sept. 1899) se îndreaptă în ultimul an al vechiului trecut la Facultatea de Științe din București, pe care însă o părăsește în anul următor alegând, ca o chemare spre care-l mânau pasiunea și dorul său de muncă: teologia. În lunie 1904 termină cursurile „Seminarului Teologic”, iar în anii următori îl vedem urmând Facultatea de Teologie din Cernăuți, pe atunci în apogeul său. Un sentiment de adâncă admirație îl leagă de marele său dascăl și titan al științei istoriei bisericești, care a

fost Eusebie Popovici, cu toate că dragostea sa s'a plecat deopotrivă și în fața celui care a dispărut prea curând dela catedra de Teologie fundamentală, Vasile Găină. În 1909 îl vedem econom la Seminarul „Andreian”, apoi timp de mai mulți ani profesor de religie la Liceul de Stat din Făgăraș. Atitudinea sa de român intransigent, pe care și-o masca cu stăpânirea excelentă a limbii și culturii maghiare, ca și cu exemplara sa disciplină și conștiințiozitate, n'a putut rămâne neobservată de autoritățile armatei (în care slujise și el cu distincție din 1900—1), cari îl prind și-l deportează în vremile de grea cumpănă din anii 1916—1917 tocmai dincolo de Cluj și Oradea.

După război este numit profesor de religie la Școala Normală „Andrei Șaguna”, apoi profesor suplinitor și peste 1 an (1921) titular la Academia Teologică „Andreiană”, unde primea ca o modestă recunoaștere a vieții și activității de până atunci decorația „Răsplata Muncii pentru Biserică” clasa I (1922), la care în 1930 se va adăoga și „Steaua României în gradul de ofițer”. La catedra de Istorie bisericească a funcționat neîntrerupt până în primăvara anului 1940, când a trecut în retragere.

Activitatea oricărui profesor, mai ales când acesta e și preot se drămuiește atât de divers în toate domeniile. Iată dece, vorbind de activitatea dascălească a Păr. Protopop I. Beleuță, trebuie să subliniem în chip deosebit marea însemnătate a acelei munci anonime prestate cu dărnicie în sufletele atâtor generații de tineri absolvenți ai Academiei Teologice din Sibiu. Cu o mobilitate intelectuală într'adevăr uimitoare, profesorul știa să pună în chip de pilduitoare comparații față în față atitudini, evenimente și oameni de altă dată și de acum. Vor rămânea într'adevăr neuitate clipele de paranteză și comentariu personal la cutare sau cutare epocă sau întâmplare din vastul teren al istoriei bisericești universale și al patrologiei. Și pentru că soarta a vrut ca profesorul I. Beleuță să înfrunte singur în viață loviturile sorții, orele de convorbire — căci adeseori cele mai aride date și înșirări de evenimente istorice deveneau prin contribuția P. C. Sale ore de convorbiri fluente, care astfel se întipăreau ușor în mintea ascultătorilor — cred că constituiau cele mai frumoase clipe de bucurie în viața unui om atât de identificat cu sufletul cărților, cu cunoașterea și judecarea oamenilor și evenimentelor

istorice și în general cu toată soarta de frumoasă dezvoltare a Bisericii în decursul vremii. Și dacă mulți nu înțelegeau toată seriozitatea acelor clipe de necesară personalizare și de interpretare în unghiul actual a faptelor trecute, în schimb, generații întregi de foști studenți au fost unanime în a recunoaște frumusețea orelor de minunată și vie predare a istoriei bisericești. Este și acesta unul din cele mai curate omagii de recunoștință pe care un profesor de istorie, care a înțeles să coboare viu și actual în sufletele tinere, îl poate primi din plin pentru totdeauna.

Dintre lucrările tipărite, amintim numai câteva. Încă la Făgăraș, pe când era catihet, a tradus din limba franceză și a tipărit acolo: „Învățăturile sociale ale Evangheliei” (1912), o minunată interpretare a fericirilor și parabolilor Domnului privind mai ales referințele oamenilor întreolaltă și față de Dumnezeu.

Din acelaș nesecat izvor al publicației periodice a lui Vladimir Guettée, „L'Union chrétienne”, traduce și publică la Făgăraș în 1913 și valorosul „Catehism sobornicesc, care cuprinde învățătura creștinească așa cum a fost ea mărturisită în decursul celor dintâi veacuri ale Bisericii” și care, pe lângă expunerea clară și ortodoxă a dogmelor, scotea pe prim plan ideea așa de frumoasă a unirii Bisericilor pe temeiul învățăturii ecumenice. O serie întreagă de studii și articole scoase din diferite publicații streine și tipărite în „Telegraful Român” și „Revista Teologică” 1910—1938 arată cât de variate au fost preocupările profesorului I. Beleuță. Așa în „Rev. Teol.” 1910: „Despre autoritatea doctrinală și despre regula de credință în Biserica catolică”, după acelaș dascăl preferit Vladimir Guettée. Tot după el: Principiile ortodoxiei (Rev. Teol. 1910, 1913), Biserica ortodoxă în fața bisericilor apusene (Rev. Teol. 1912), Despre adaosul la Filioque (ibidem), despre Biserica lui Iisus Hristos (Rev. Teol. 1912, 1913, 1914) și în deosebi despre reunirea Bisericilor (1912, 1915) ca și studiul din Tel. Rom. 1917 despre „Biserica armeană”, în care arată origina și soarta, în decursul vremii a acestei Biserici atât de greu încercate.

După războiul publică:

1. „Biserica și enoriașii pe baza Molitvelnicului”, întâi în Anuarul Academiei 1920/21, iar mai dezvoltat într'un adevărat

tratat pastoral în lucrarea aparte: „Convorbiri asupra legăturilor Bisericii cu credincioșii pe baza Molitvelnicului”, Sibiu, 1922. În amândouă se arată rolul de mamă pe care-l are Biserica față de noi creștinii, conducându-ne și ajutându-ne cu toate darurile Sale în fiecare împrejurare dela naștere până la moarte.

2. Introducere în istoria bisericească generală în „Anuarul Academiei” 1921/22, o prelucrare după celebra Istorie bisericească a lui Vl. Guettée pusă la index de catolici.

3. „Studii asupra creștinismului considerat ca legătură de unire între popoare”, Sibiu, 1924, o prelucrare tot din l. franceză, în acelaș duh irenic și unionist ca și ideologia revistei „l'Union chrétienne” a lui Vl. Guettée.

4. „Priviri istorice asupra învățăturii și duhului Bisericii”, traducere din franceză și germană din opera cunoscutului boer moldovean Alexandru Sturdza, Făgăraș 1931. Lucrarea era terminată tocmai când „eclipsa de inteligență și de conștiință ortodoxă” a ratificării Concordatului (1929) însemna, ca și cea cu 300 ani anterioară (Mărturisirea lui Cîril Lucaris), o grea ispită pentru ortodoxie. Indrăzneța cugetare dogmatică și teologică a acelui boer moldovean, format în școala slavofilă a lui Khomiakoff, Chaadaeff și alții, este foarte bine venită pentru teologia românească. (Vezi biografia lui tot de prof. I. B. în ziarul „Acțiunea”, Sibiu 1937.)

5. Dintre studiile publicate în Anuarele Academiei teologice amintim: a) „Scurtă privire istorică asupra bisericii răsăritene și a celei apusene” (1928/9); b) „Biserica ortodoxă rusească. Scurtă ochire asupra originii și vieții sale” (1933/4), subiect care forma una din temele cele mai de preferință ale profesorului I. Beleuță și despre care a ținut o serie întreagă de conferințe; c) Cele 39 articole de credință ale Bisericii anglicane, însoțite de comentariu ortodox (1935/6), la care am mai putea adăoga și traducerea din Vl. Guettée: „Este biserica anglicană catolică?” (Rev. Teol. 1923 și 1934), apoi „Preoții în Biserica anglicană” (ibidem 1937) și „Sectele în Biserica anglicană” în Telegraful Român 1937, toate prelucrări și traduceri.

6. Ca documente istorice și doctrinale a tradus în „Revista Teologică” 1935 „Decretul de unire al sinodului dela Florența

1439”, iar în „Anuarul Academiei” pe 1938—9 „Actul prin care s'a promulgat dogma infailibilității papale”.

7. Dintre studiile publicate în „Revista Teologică” mai amintim „Istoricul sinodului dela Niceea” (1925 și 1926) precum și atât de instructivele „Amintiri ale unui preot romano-catolic ajuns preot ortodox” (1937—1939), în care se arată viața marelui convertit la ortodoxie Vladimir Guettée.

După cât suntem informați păr. Beleuță are gata pentru tipar „Viața lui Iisus” scrisă cu căldura și cu interpretarea lui Vladimir Guettée, iar din domeniul istoriei bisericești un manual sintetic, atât de necesar chiar pentru cultura generală a intelectualului român.

Scrisul ca și propoveduirea profesorului I. Beleuță sunt presărate la tot pasul cu sincere declarații de credință în continua Providență divină, care conduce cu înțelepciune destinele grele ale Bisericii. Mândria cu care accentua curățenia dogmatică a Ortodoxiei identică cu sine în toate veacurile, ca și iluminarea și siguranța cu care anunța că Biserica Rusiei trece azi prin topitoarea chinurilor dar că prin aceasta se va renaște așa cum totdeauna Biserica a știut să treacă peste ce-l ispită umană și s'aleagă glasul divinului, vor rămânea momente de frumoasă înălțare duhovnicească a tuturor celor ce s'au învrednicit să guste din strădaniile sale.

Inchinându-ne cu recunoștință în fața muncii desfășurate cu sârg timp de 3 decenii, în sufletul atâtor generații de tineri studenți ca și, aproape regulat, a preoților din jur strânși în conferințe anuale, dorim din tot sufletul marelui dascăl tihnă sufletească și sănătate, spre a ne da încă măcar o parte din ceea ce sufletul său neobosit gândește să ducă la îndeplinire. Academia teologică „Andreiană” în al cărui ogor a muncit cu devotament vreme de aproape două decenii, lăsând o dâră luminoasă în memoria și tradiția ei, ca și noi cei ce avem cinstea să lucrăm actual în sânul ei, profesori și studenți, îl asigurăm de toată recunoștința și admirația pentru atât de călduroasa dăruire pe altarul științei teologice și al educației viitorilor preoți.

Candid Popa

De Prof. PETRU GHERMAN

„Când se laudă dreptii, se veselesc
popoarele”.

Pildele lui Solomon 29, 2.

Între dascălii cari au lăsat urme în laturea didactică a muzicii bisericești, trebuie să ne oprim și la dl Cândid Popa.

În anul 1922 a fost instituit de către Prea Ven. Consiliu Arhiepiscopesc ca profesor de Cântare bisericească și Tîpic dl Cândid Popa, care a deținut această catedră timp de 15 ani (până în 1937). Desigur până s'a ajuns la această soluție, s'au mai încercat și altele de natură provizorie. Trebuie să menționăm că este foarte dificilă deținerea acestei catedre căci pe lângă priceperea în laturea teoretică, trebuie și o cunoaștere practică a muzicii bisericești și-a tuturor formelor de cult. Se mai cere apoi o deosebită putere de muncă și stăruință prin participarea efectivă la cântarea dela strună și un continuu control care să aibă ca obiectiv: *unitatea și exactitatea* formelor culturale conform regulilor tipiconale. Iată de ce vedem în grija și atenția pe care-o acordă I. P. S. Sa Mitropolitul nostru *Nicolae* acestei laturi practice a studiului teologic pentru cei ce se pregătesc la taina preoției, *un deosebit act de superioritate eclesiastică și de înaltă înțelegere a cultului ortodox*. Prin prezența dlui Cândid Popa la Institutul teologic, devenit după doi ani Academie teologică, se continuă tradiția muzicii bisericești autentice ardelenesti, creiată de Dimitrie Cunțan,¹ punându-se astfel capăt tuturor încercărilor și improvizărilor. Elev al lui D. Cunțan, dl C. Popa a învățat muzica bisericească după cum a cunoscut-o și a înțeles-o acest mare fondator și ctitor al muzicii bisericești din Ardeal. Cincisprezece generații de preoți au pătruns în caracterul bisericesc și etnic al muzicii, prin acest sincer slujitor laic al Bisericii noastre. Dl C. Popa *preconiza învățarea muzicii bise-*

¹ La a cărui monografie lucrăm în prezent.

*ricești nu după cine știe ce soluții scolastice sau pur teoretice cărē i-ar fi dat caracter prea științific, ci pe baze practice și reale, des-văluindu-i prin aceasta caracterul ei cel mai propriu și mai practic: exemplificarea de către propria persoană a cântărilor bisericești atāt la catedră cāt și la strană. Nimic nu poate convinge și de-termina la faptă decāt *exemplul* pe care până astăzi dl C. Popa nu l-a părăsit. Suntem prea obiectivi când considerăm că și-a făcut din *datorie, onestitate, dreptate și bunătate* adevărate virtuți, a căror amintire stă așezată în inima celor 15 generații cari s'au succedat în timpul apostolatului acestui venerat dascăl. Ceea ce l-a determinat însă pe acest blând și echilibrat om să se pună în slujba sfintei noastre Biserici, a fost dragostea ne-țărnută față de sfintele slujbe care i-a devenit organică, deoarece până astăzi în toate Duminecile și sărbătorile îl găsim în Cate-drală la aceeaș strană de acum 20 ani, lăudând pe Domnul cu glasul său pur și tineresc și cu inima sa, zicând: „Iubit-am Doamne bună podoaba casei Tale”.*

I. P. S. Sa Mitropolitul nostru *Nicolae* apreciază după cu-vință toate aceste merite și străduințe ale dlui C. Popa și dacă prea multa smerenie și modestie ce-l caracterizează, nu i-ar sta împotrivă, de mult mâinile I. P. S. nostru s'ar fi pus peste capul său pentru taina preoției.

Noi elevii săi și Academia teologică îi aducem prin aceste-prea puține rânduri, modest omagiu și mulțumită celui ce n'a precupețit energii, timp și dragoste pentru cei ce păstoresc-poporul nostru de dincoace de Carpați; iar exemplul vieții și muncii lui să ne fie nouă îndreptar pentru ziua de azi și de mâine...

Dumnezeu să-i blagoslovească bătrânețele și să-i mărească numărul zilelor.

I

DATE ȘCOLARE

PERSONAL DIDACTIC ȘI ADMINISTRATIV

1. *Dumitru Stăniloae*, doctor în teologie, protopresbiter-stavrofor, profesor titular definitiv și delegat cu purtarea agendelor oficiului de rector. Ani de serviciu 12.

2. *Iosif Hradil*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular provizor. Ani de serviciu 17.

3. *Nicolae Terchilă*, doctor în teologie și filosofie, presbiter, profesor titular definitiv. Ani de serviciu 16.

4. *Nicolae Neaga*, doctor în teologie, presbiter, profesor titular definitiv. Ani de serviciu 13.

5. *Spiridon Căndea*,¹ doctor în teologie, consilier arhiepiscopesc, protopresbiter, profesor ajutător. Ani de serviciu 5.

6. *Grigorie T. Marcu*, doctor în teologie, diacon, profesor titular provizor. Ani de serviciu 5.

7. *Liviu Stan*, doctor în teologie, presbiter, profesor suplinitor. Ani de serviciu 4.

8. *Petru Gherman*, absolvent al Academiei de muzică din București, diacon, profesor suplinitor. Ani de serviciu 4.

9. *Teodor Bodogae*, doctor în teologie, presbiter, profesor suplinitor. Ani de serviciu 1.

10. *Corneliu Sârbu*,² doctor în teologie, profesor suplinitor. Ani de serviciu 1.

11. *Nicolae Ittu*, doctor în medicină, profesor de igienă și medic al Academiei teologice. Ani de serviciu 31.

¹ Păr. Dr. S. Căndea, consilier arhiepiscopesc, a binevoit să predea studenților din an. IV studiul Pastoraliei.

² A supliniit pe păr. Dr. L. Stan care a fost Director General in Ministerul Cultelor, având tot anul concediu.

12. *Mihail Neagu*, protopresbiter, duhovnic al Academiei teologice. Ani de serviciu 10.

13. *Nicodim Belea*,¹ presbiter, duhovnic al Academiei teologice.

14. *Nichifor Todor*,² econom și secretar. Ani de serviciu 2.

ACTIVITATEA EXTRAȘCOLARĂ (CULTURALĂ) A PROFESORILOR

ÎN ANUL ȘCOLAR 1940/41

Dr. D. Stăniloae :

A redactat „Telegraful Român”, organ național-bisericesc. A colaborat la Revista Teologică, Gândirea și Luceafărul.

Conferințe : Creștinism și Tradiție în viața națională (Sibiu), în ciclul organizat de „Astra” și Universitate Sibiu.

Dr. Iosif Hradil :

A colaborat la Revista Teologică și Telegraful Român.

Conferințe : La „Oastea Domnului” despre : Taina Sf. Mărturisiri; iar la cercul Preoțesc Sibiu : „Meditații” și „Despre sf. Antimis”.

Dr. N. Terchilă :

A colaborat la Revista Teologică și Telegraful Român.

Conferințe populare în cadrele „Astrei”.

Lucrări : Joh. Fr. Herbart și Herbartienii români din Ardeal, studiu publicat în acest Anuar.

Dr. N. Neaga :

A colaborat la Revista Teologică și Telegraful Român.

Spiridon Cădea :

A colaborat la Revista Teologică și Telegraful Român.

Lucrări : 1) Din activitatea pastorală a I. P. S. Sale Mitropolitului Nicolae; 2) Botezul din necesitate.

A vorbit la postul de Radio despre : Binefacere și recunoștință.

¹ Numit la data de 15 Ianuarie 1941 cu ord. P. V. Consiliu Arhiepiscopesc Nr. 401/1941.

² A funcționat numai până la 1 Ianuarie 1941.

Dr. Grigorie T. Marcu:

A redactat „Revista Teologică”. A colaborat la ziarele „Telegraful Român” și „Țara” (Sibiu) și la revistele „Viața Ilustrată” din Cluj (până la suprimarea ei de către autoritățile maghiare) și „Luceafărul” (Sibiu).

Cărți: „Biserica ortodoxă, înaintemergătoarea Statului naționalist român” (pag. 30). „Studii Biblice” (în: Contribuțiuni la studiul T. N. nr. 2; pag. VIII+100). „Antropologia Paulină” (Seria Teologică nr. 20; pag. XXXVIII+336). A alcătuit un Catalog rațional al publicațiilor editate de Arhiepiscopia de Alba-Iulia și Sibiu.

Conferințe: Obârșla mântuirii noastre (Sibiu, 15 Dec. 1940, în cadrul Concertului de colinde radiodifuzat dela Catedrala mitropolitană).

Dr. Liviu Stan:

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

Diacon Petru Gherman:

Compoziții: Colinde; Domn bun, Trei Crai și Bună veste gazdă 'n casă. Coruri Religioase; Imn religios; Populare; Așteptare și Hațegană.

A ținut o conferință în 8 Aprilie la Sibiu despre: Viața și opera lui G. Verdi pe care a tipărit-o.

Este directorul muzical al Reuniunii de muzică „Gh. Dima” din Sibiu cu care a dat două concerte (12 Februarie și 7 Iunie). Colaborează la „Telegraful Român”.

Dr. Teodor Bodogae:

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

Conferință: La 60 de ani dela nașterea lui Octavian Goga (1 Aprilie 1881—1 Aprilie 1941).

Lucrări: „Ajutoarele românești la Mănăstirea din sf. Munte Athos”. Sibiu 1941.

Dr. Cornel Sârbu:

A colaborat la „Revista Teologică” și „Telegraful Român”.

Lucrări: „Credința și însemnătatea ei morală la fer. Augustin”, Sibiu 1941.

Nicodim Belea, duhovnic:

A colaborat la „Viața Ilustrată” Cluj, „Renașterea” Alba-Iulia și „Telegraful Român” Sibiu.

Conferințe: „Chipuri de eroine și mucenițe ale legii strămoșești”, ținută la Zlatna.

MATERIILE DE ÎNVĂȚĂMÂNT

ANUL I

1. *Arheologia biblică*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.
2. *Introducerea în cărțile T. V.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.
3. *Comentarii la T. V.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Neaga.
4. *Istoria bisericească universală*, până la 1054, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodegă.
5. *Introducere în filosofie*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.
6. *Istoria Filosofiei*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. N. Terchilă.
7. *Limba ebraică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. N. Neaga.
8. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, profesor Petru Gherman.
9. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, profesor Petru Gherman.
10. *Limba greacă*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.
11. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii II, III și IV, prof. Petru Gherman.

ANUL II

1. *Introducerea în cărțile T. N.*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.
2. *Comentarii la T. N.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Grigorie T. Marcu.

3. *Comentar la T. V.*, 2 ore pe săptămână, profesor Dr. Nicolae Neaga.

4. *Istoria bisericească universală*, dela 1054 până azi, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșae.

5. *Istoria bisericii ortodoxe române*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșae.

6. *Patrologia și Patristica*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșae.

7. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Petru Gherman.

8. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Petru Gherman.

9. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, III și IV, prof. Petru Gherman.

10. *Seminar istoric*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. T. Bodoșae.

11. *Seminar la T. V.*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Neaga.

ANUL III

1. *Apologetica*, 3 ore pe săptămână, prof. Dr. Corneliu Sârbu.

2. *Teologia dogmatică*, (partea I), 3 ore pe săptămână, prof. Dr. D. Stăniloae.

3. *Teologia Morală*, 5 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

4. *Comentar la T. N.*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.

5. *Catehetica*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.

6. *Omiletica teoretică*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.

7. *Pedagogia și Istoria Pedagogiei*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.

8. *Sectologia*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Grigorie T. Marcu.

9. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, prof. Petru Gherman.

10. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Petru Gherman.

11. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii I, II și IV, prof. Petru Gherman.

12. *Seminar moral*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

ANUL IV

1. *Teologia dogmatică*, (partea II), 3 ore pe săptămână., profesor Dr. D. Stăniloae.

2. *Dreptul bisericesc*, 4 ore pe săptămână, profesor Dr. Corneliu Sârbu.

3. *Teologia pastorală*, 3 ore pe săptămână, profesor Dr. Spiridon Cădea.

4. *Liturgica*, 4 ore pe săptămână, prof. Dr. I. Hradil.

5. *Predici*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Terchilă.

6. *Sociologia*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. C. Sârbu.

7. *Cântări bisericești*, 2 ore pe săptămână, profesor Petru Gherman.

8. *Tipic bisericesc*, 1 oră pe săptămână, profesor Petru Gherman.

9. *Ansamblu coral*, 4 ore pe săptămână, împreună cu anii II și III, profesor Petru Gherman.

10. *Seminar la dreptul bisericesc*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. Corneliu Sârbu.

11. *Seminar dogmatic*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. D. Stăniloae.

12. *Seminar la T. N.*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. Grigorie T. Marcu.

13. *Seminar pastoral*, 1 oră pe săptămână, profesor Dr. Spiridon Cădea.

14. *Seminar catehetic-pedagogic*, 2 ore pe săptămână, prof. Dr. Nicolae Terchilă.

15. *Igienă*, 1 oră pe săptămână, prof. Dr. N. Iltu.

TABLOU REZUMATIV

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	In anul	Nrul orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
1	Dr. D. Stăniloae	Dogmatica Seminar dogmatic	III IV IV	3 3 1	7
2	Dr. I. Hradil	Morala Liturgica Seminar moral	III IV III	5 4 1	10
3	Dr. N. Terchilă	Introd. în filosofie Istoria filosofiei Catehetica Ped. și ist. ped. Semin. cateh. ped. Omiletica teoretică Predici	I I III III IV III IV	2 2 2 2 2 2 1	13
4	Dr. N. Neaga	Arheologia biblică Introd. în T. V. Comentar la T. V. Limba ebraică Comentar la T. V. Seminar la T. V.	I I I I II II	1 2 2 2 2 1	10
5	Dr. S. Căndea	Pastorala Seminar pastoral	IV IV	3 1	4
6	Dr. Grigorie T. Marcu	Intr. în cărțile T. N. Comentar la „ „ „ „ „ „ Sectologia Limba greacă Seminar la T. N.	II II III III I IV	3 2 2 2 2 1	12
7	Dr. Teodor Bodogae	Istoria bis. univ. „ „ „ „ rom. Patrolog. și Patrist. Seminar istoric	I II II II II	3 3 3 2 1	12

Nr. curent	Numele profesorului	A propus materiile de învățământ	In anul	Nr. orelor săptămânale	
				Din materiile de învățământ în special	Total
8	Dr. Corneliu Sârbu	Drept bisericesc	IV	4	10
		Teologia fundam.	III	3	
		Seminar Drept bis.	IV	1	
		Sociologia	IV	2	
9	P. Gherman	Cântări bisericești	I	2	16
		„ „	II	2	
		„ „	III	2	
		„ „	IV	2	
		Tipic	I	1	
		„	II	1	
		„	III	1	
		„	IV	1	
		Ansamblu coral	I—IV	4	
10	Dr. N. Ittu	Igiena	IV	1	1

T A B L O U L

STUDENȚILOR INMATRICULAȚI ÎN ANUL ȘCOLAR 1940/41

ANUL I

1. Dumitru Barbu din Spiridonesti.	7. Mircea Neagu din Poplaca.
2. Liviu Boldura din Luncoiul de sus.	8. Constantin Oprescu din Cacomeanca.
3. Vasile Florea din Podeni.	9. Iuliu Pănică din Rogojel.
4. Nicolae Lepădatu din Uroi.	10. Octavian Părăian din Topârcea.
5. Mihail Mărgineanu din Mediaș.	11. Constantin Popescu din Bilclurești.
6. Alexandru Morariu din Glacș.	12. Viorel Todea din Arieșeni.
	13. Ioan Sorinca din Vorța.

ANUL II

1. Nicolae Berghezan din Ludoș.	10. Gheorghe Mija din Comana de jos.
2. Victor Boboc din Șimon.	11. Nicolae Modoiu din Brașov.
3. Virgil Bota din Sibiu.	12. Vasile Pătan din Spring.
4. Liviu David din Scorel.	13. Nicolae Petrescu din Șipot.
5. Ioan Dragolea din Dumbrăveni.	14. George Purdea din Crăești.
6. Felician Fărcașu din Sebeș-Alba.	15. Anton Rudeanu din Cinciș.
7. Constantin Ghiriș din Brașov.	16. Sorin Secășan din Broșteni.
8. Silviu Guga din Bățălar.	17. Strugurel Tâmpănar din Săliște.
9. Ioan Hămăruș din Nădăștia Superioară.	18. Absolon Todea din Iernut.
	19. Dumitru Țața din Săliște.
	20. Virgil Vâldean din Vințul de jos.

ANUL III

1. Iosif Bolog din Petrilaca. ¹	5. Ioan Giurgiu din Moeciu de jos.
2. Gheorghe Constantin din Brașov.	6. Nicolae Panaitescu din Ploești.
3. Ioan Cornea din Voila.	7. Vasile Suciș din Blaj.
4. Dumitru Dragomir din Sadu.	8. Ștefan Tasclan din Tilișca.

ANUL IV

1. Ioan Bărdaș din Retișul.	6. Visalom Ispas din Daia Română.
2. Ioan Bătrănu din Hărman.	7. Victor Ivan din Voivodenii Mari.
3. Mihail Economu din Kavaje—Albania.	8. Aurel Marian din Codlea.
4. Dumitru Dârjan din Archita.	9. George Moldoveanu din Prejmer.
5. Nicolae Furnică din Brașov. ²	10. Gheorghe Popa din Lîmba.
	11. Ioan Prip din Silvașul de jos.
	12. Vasile Șortan din Blăjeni.

¹—² S'au retras.

T A B L O U L
STUDENȚILOR DIN ARHIDIECEZĂ, PE PROTOPOPIATE

Nr. crt.	Protopopiatul	A n u l				Total
		I	II	III	IV	
1	Bran	—	2	—	1	3
2	Brașov	—	2	2	3	7
3	Dumbrăveni	1	—	—	1	2
4	Făgăraș	—	1	1	1	3
5	Geoagiu	1	—	—	—	1
6	Hațeg	—	1	—	1	2
7	Hunedoara	—	2	—	—	2
8	Ilia	1	—	—	—	1
9	Mercurea	—	3	—	—	3
10	Mediaș	1	—	—	—	1
11	Oltul	—	1	—	—	1
12	Săliște	1	2	1	—	4
13	Sebeș	—	2	—	2	4
14	Sibiu	1	1	1	—	3
15	Sighișoara	—	—	—	1	1
16	Târnava	—	—	—	—	—
17	Zarand	1	—	—	1	2
18	Din alte eparhii	6	3	3	1	13
Total		13	20	8	9	53

T A B L O U L
STUDENȚILOR DUPĂ STAREA SOCIALĂ A PĂRINȚILOR

Nr. curent	A n u l	Preoți	Invățători	Funcționari	Meseriași	Agriculțori	Total general
1	I	2	1	1	—	9	13
2	II	4	1	4	2	9	20
3	III	—	—	1	1	6	8
4	IV	2	—	—	—	10	12
Total		8	2	6	3	34	53

BIBLIOTECA MITROPOLIEI ȘI A PROFESORILOR

Numărul total de opere în anul trecut era de 12.863 opere în aproape 16.000 volume. La acestea s'au mai adăugat în anul acesta încă 779 opere în 870 volume, formând un total de 13.642 opere în circa 17.000 volume. Bibliotecar este din Oct. 1940 pâr. prof. Dr. T. Bodogae.

ÎNTREȚINEREA STUDENȚILOR

Toți studenții au locuit în internatul Academiei. Taxa de întreținere în internat a fost de 13000 Lei anual. Mulți dintre studenți s'au bucurat de reduceri din această taxă. Studenții Vasile Șortan an. IV și Liviu David an. II au fost întreținuți de Orfelinatul Arhidiecezan ca fii orfani de preoți, iar studenții M. Economu an. IV (din Albania) și Iuliu Pănică (refugiat) s'au bucurat de ajutoare din partea Statului și a P. Ven. Consiliu Arhiep. până la totalul trebuințelor lor. Celorlalți studenți li s'au repartizat un ajutor dela Stat în sumă de 57.500 Lei. Optsprezece studenți veniți pentru prima dată în Academie au primit câte un ajutor de 1750 Lei dela P. Ven. Cons. Arhiep., jumătate din costul reverenzii. I. P. C. Sa Pâr. Arhim. Dr. E. Roșca, fostul rector al Academiei, a împărțit tuturor studenților și la 5 profesori câte 1 exemplar din cartea „Monografia Institutului seminarial teologic-pedagogic Andreian“.

II

CRONICA ANULUI

SCHIMBĂRI ÎN CORPUL DIDACTIC

La sfârșitul anului academic 1939/40, Păr. Prof. Ilie Beleşă ieșind la pensie după o activitate asiduă de 19 ani în sânul Academiei noastre, la catedra de Istorie Bisericească P. Ven. Cons. Arh. a numit ca profesor suplinitor pe Păr. Dr. Teodor Bodoșan prin actul Nr. 9892 din 3 Sept. 1941. În locul Păr. prof. Dr. Liviu Stan, în concediu în cursul acestui an, P. Ven. Cons. Arh. a numit ca suplinitor la Dreptul bisericesc pe dl Dr. Corneliu Sârbu prin actul Nr. 174 din 14 Ianuarie 1941.

Păr. prof. Dr. Grigorie T. Marcu a fost numit pe ziua de 1 Ianuarie 1941 profesor titular definitiv la catedra de Testamentul Nou prin actul P. Ven. Cons. Arh. Nr. 242 din 1941, iar On. Minister al Ed. Naționale, Direcția Cultelor l-a recunoscut ca profesor titular provizor prin actul Nr. 45.627/1941, cu începere dela 1 Aprilie 1941.

VIZITE

Ca în toți anii, I. P. S. Mitropolit Nicolae s'a interesat de aproape de mersul învățământului în Academia noastră, cât și de viața studenților în internat, vizitând școala adesea și dând sfaturi înțelepte, îndemnuri și îndrumări luminoase.

A asistat și la următoarele lecții: în 24 Februarie 1941, dela ora 8—9, la Introducerea în Filosofie, an I, cu prof. Dr. Nicolae Terchilă; în 28 Mai, ora 9—10, la Istoria Bisericii Române, an II, cu prof. Dr. Teodor Bodoșan; ora 10—11, la Dogmatică, an IV, cu prof. Dr. D. Stăniloae.

În ziua de 23 Februarie 1941 Academia a fost vizitată de dl general Radu Roseti, ministrul Instrucțiunii, Educației, Cultelor și Artelor, fiind primit cu o cuvântare a Păr. rector și cu

coruri executate de studenți. Înaltul oaspe a împărtășit cu aceea ocazie frumoase îndemnuri studenților Academiei.

ȘEDINȚELE CONSILIULUI PROFESORAL

În anul școlar 1940/41 Consiliul Profesoral a ținut în total 10 ședințe, dintre cari 8 ordinare și 2 extraordinare, rezolvind chestiunile privitoare la bunul mers al învățământului și la disciplina studenților.

FESTIVITĂȚI

Date fiind împrejurările dela începutul anului academic 1940/41, inaugurarea s'a făcut fără solemnitatea obișnuită.

În cursul anului școlar Academia teologică a sărbătorit după cuviință toate zilele menite să proslăvească marile evenimente din istoria bisericească și națională.

Încheierea festivă a anului școlar a avut loc Duminică 15 Iunie a. c., în Aula Academiei la ora 11 a. m., după serviciul sf. Liturghii în catedrala mitropolitană. Cu această ocazie rectorul Academiei a rostit un cuvânt de luminoase îndrumări pentru studenții cari pășesc în ogorul importanței lor misiuni sacerdotale, iar I. P. S. Sa într-o cuvântare de înaltă ținută duhovnicească a încălzit inimile tinerilor pentru chemarea ce-i așteaptă în aceste timpuri grele.

Corul Academiei sub conducerea pâr. prof. Petru Gherman a întregit programul cu câteva cântări înălțătoare:

EXTENSIUNEA ACADEMICĂ

Profesorii și studenții și-au continuat frumoasa tradiție, de a-și da și în afară de școală entuziasma lor contribuție la ridicarea religioasă și culturală a poporului, cei dintâi ținând mai multe conferințe și predici, iar cei din urmă dând concursul prin coruri și declamări. Studenții au ținut deasemenea predici în diferite biserici și localități și au catehizat la școalele primare din Sibiu.

III

SOCIETATEA „ANDREIU ȘAGUNA” A STUDENȚILOR DELA ACADEMIA TEOLOGICĂ „ANDREIANĂ” DIN SIBIU

— RAPORT GENERAL PE ANUL 1940/41 —

În ședința extraordinară din 3 Octombrie 1940, luându-se în discuție statutele societății acestea au fost revizuite simplificându-se aparatul de conducere, prea complicat față de numărul celorlalți membrii.

În baza noilor statute, aprobate de membrii societății, s'a constituit următorul comitet de conducere:

Președinte de onoare: Cucernicia Sa Păr. *Dr. T. Bodogae*.

Membrii comitetului:

Aurel Marian an. IV, președinte activ; Gheorghe Moldoveanu an. IV, vice-președinte; Nicolae Modolu an. II, secretar; Dumitru Dragomir an. III, cassier; Ioan Giurgiu an. III, bibliotecar; Liviu Boldura an. I, vice-bibliotecar; Liviu David an. II, econom.

Membrii în comisia literară și în cea de verificare:

Visalom Ispas an. IV; Gheorghe Constantin an. III; Const. Ghiriș an. II; Dumitru Barbu an. I.

Intrucât dl Ioan Giurgiu (an. III) și-a dat demisia din motive de boală din postul de bibliotecar, acest post a fost preluat cu data de 25 Februarie 1941, de către dl Vasile Suciu (an. III).

Societatea a ținut în decursul acestui an 11 ședințe plenare, dintre care una festivă, ținută în 30 Noembrie 1940, în Aula Academiei teologice, în amintirea neuitatului nostru patron, Mitropolitul Andreiu Baron de Șaguna.

ACTIVITATEA SOCIETĂȚII

a) ACTIVITATEA LITERARĂ

Anul acesta s'au cetit în ședințele societății 20 lucrări ce aparțin următorilor studenți:

An. I: 1. Liviu Boldura: Primatul lui Petru în N. T.

An. II: 1. Nicolae Modoiu: Familia creștină și cea comunistă. 2. Constantin Ghiriș: Meditație. 3. Iancu Dragolea: Meditație.

An. III: 1. Vasile Suciu: a) Limanuri (nuvelă), b) Omul, ființă necunoscută (Alexis Carrel). 2. Gheorghe Constantin: a) Creștinismul și războiul, b) Oștirea de geniu a Bisericii (Pr. P. Alexandru). 3. Ștefan Fascian: a) „Purtătorilor de biruinți” (poezie), b) „Slovă pentru Ardeal” (poezie), c) „Luntrașii” (poezie), d) Regina Albă (poem).

An. IV: 1. Aurel Marian: a) Creștinătatea Mișcării naționaliste, b) 60 de ani dela nașterea lui O. Goga. 2. Mihail Economu: a) Aureola personalității lui A. Șaguna, b) Francmasoneria ca dușman de moarte al creștinismului. 3. Ioan Bătrânu: Marxismul ca filosofie și religie. 4. Visalom Ispas: Filosofia cunoașterii la L. Blaga. 5. Ioan Bărdaș: Meditație. 6. Vasile Sortan: Meditație.

Păr. Diacon N. Mladin a ținut o cuvântare vorbind despre subiectul: „In căutarea lui Dumnezeu”.

În cadrul ședințelor dl Virgil Bota (an. II) a declamat două poezii religioase.

b) ACTIVITATEA MUZICALĂ

Corul studenților sub conducerea Păr. Prof. Petru Gherman a cântat la ședința festivă, precum și la alte manifestațiuni publice, religioase și culturale.

S’au cântat următoarele bucăți:

„La mormântul Marelui Andreiu” de D. Cunțan;

„Mărire Ție Doamne” de Pr. Gh. Șoima;

„Blândul păstor” de Petru Gherman;

„Arhangheli purtători de cruce” de Timotei Popovici, de Petru Gherman;

„Ridică-te acum” de V. Costescu.

AVEREA SOCIETĂȚII

a) BIBLIOTECA

În cursul acestui an, biblioteca studenților a fost cu totul reorganizată pe baze moderne.

S’au legat 62 cărți, s’au făcut fișe pentru a se înlesni căutarea cărților și s’au introdus toate volumele din bibliotecă în cataloage.

Din partea P. Ven. Consiliu arhiepiscopesc biblioteca a primit în dar 3 dulapuri.

În acest an s'au primit următoarele donații de cărți:

I. DIN PARTEA CONSISTORULUI

1. Dr. Gr. T. Marcu; Antropologia paulină.
2. Dr. T. Bodogae; Ajutoarele românești la mănăstirile sf. Munte.
3. „Mie a vieții este Hristos” (chiamare către preoțime).
4. Cuvântarea I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului la congresul Astrei 24 Noembrie 1940.
5. Rugăciune rostită de I. P. S. Mitropolit Nicolae al Ardealului în biserica Ilie Gorgani.

II. DIN PARTEA ACADEMIEI TEOLOGICE DIN CLUJ

1. Dr. G. L. Munteanu; Paradisul biblic.
2. „ „ „ „ Viața Mântuitorului nostru Iisus Hristos.
3. „ „ „ „ Epistola sf. Apostol Pavel către Galateni.

III. DIN PARTEA BIBLIOTECII MITROPOLITANE

1. N. Petrașcu; Icoane de lumină.
2. I. Ciocârlan; Tainele munților.
3. G. M. Zamfirescu; Sufletul soldaților de plumb.
4. Elena General P. Davila; Amintiri din copilărie.
5. Elena Mătasă; Soare-Răsare.
6. Petre I. Sturdza; Amintiri.
7. Petre V. Haneș; Scriitori basarabeni.
8. V. V. Haneș; Basarabia noastră.
9. E. Lovinescu; Costache Negruzzi.
10. I. A. Bassarabescu; Opere complete 1939.
11. „ „ „ „ „ 1940.
12. Paul I. Papadopol; Cartea, foloasele și neajunsurile ei.
13. M. Dragomirescu; Critică vol. I și II.
14. M. Popescu Telega; Lecturi romanice.
15. Emanuil Bucuța; Capra neagră.
16. „ „ Pietre de vad.
17. Traian Bratu; Din înțelepciunea lui Goethe.

18. G. Banea; Vin apele.
 19. Gh. Coșbuc; Balade.
 20. Horia Teculescu; V. Onițiu (viața și opera).
 21. Mircea Mancas; Condiționarea psihologică a artei.
 22. A. Berget; Viața și moartea globului.
 23. " " Problemele atmosferei.
 24. Zaharia C. Panțu; Plantele cunoscute de poporul român.
 25. Mircea Herovanu; Călătorie în univers.
 26. G. Vâslan; Pământul românesc și frumusețile lui.
 27. Ion Cornea; Om și natură.
- Au mai donat cărți pentru bibliotecă următorii;
Prof. Ion Mușlea; Anuarul arhivei de folklor (5 vol.).
Prof. Dr. Ioan Lupăș; 1. Istoria bisericii române; 2. Documente istorice transilvane; 3. Studii, conferințe și comunicări istorice.
- Prof. Dr. Grigorie T. Marcu*; Antropologia paulină (2 ex.).
Popp; Massillon; Cuvântări bisericești.
Ioan Giurgiu (stud. an III); 1. Dr. C. Chirițescu; Pascalăia;
 2. V. Loichiță; Patriarhul Miron; 3. Gr. Pișculescu; Apologia unei legi; 4. Dionisie Udișteanu; Graiul evlaviei străbune; 5. Antim Petrescu; Sf. Mucenic Dimitrie; 6. Atanasie Basarabîn; sf. Teodor Tiron; 7. Alphons Daudet; Sapho; 8. Petre P. Paulin; E adevărat că știința a dovedit descendența omului din maimuță?
Gheorghe Constantin (stud. an. III); Gh. Finezea; Calea crucii.
- Dumitru Țața*; (stud. an. II); Vasile Pârvan; Datoria vieții noastre.

STAREA BIBLIOTECII LA FINEA ANULUI ȘCOLAR 1940/1941

Grupa		opuri	volum
I	Teologie	1528	1723
"	II Literatură	1689	1769
"	III Istorie	634	728
"	IV Filosofie	346	386
"	V Știință	346	379
"	VI Diverse	70	110
"	VII Reviste	137	783
"	VIII Anale	220	231
In total		4970	6119

b) CABINETUL DE LECTURĂ

În cabinetul de lectură al societății, în decursul anului societar 1940/1941 au stat la dispoziția studenților următoarele reviste și ziare:

1. ABONATE

a) *Reviste*: 1. Biserica Ortodoxă. 2. Gândirea. 3. Convorbiri literare. 4. Revista de Filosofie. 5. Însemnări sociologice. 6. Cuvântul studențesc.

b) *Ziare*: Buna Vestire.

REVISTE, ZIARE ȘI FOI GRATUITE

a) *Reviste*. 1. Revista Teologică. 2. Viața Ilustrată. 3. Renașterea. 4. Mitropolia Moldovei. 5. Căminul. 6. Apostolul. 7. Transilvania. 8. Cronica Hușilor. 9. Cronica Romanului. 10. Libertatea. 11. Vremea. 12. Fântâna Darurilor. 13. Tomis. 14. Lumea nouă. 15. Revista aeronautice marine. 16. Revista militară. 17. Revista economică. 18. Dacia. 19. Marea noastră. 20. Buletinul cărții românești. 21. Răsăritul.

b) *Ziare și foi*. 1. Dumineca Ortodoxă. 2. Lumina Satelor. 3. Telegraful Român. 4. Unirea Poporului. 5. Unirea. 6. Sfarmă piatră. 7. Biserica și Școala. 8. Slova Ortodoxă. 9. Fruncea. 10. România nouă. 11. Vestul. 12. Voința Banatului. 13. Gazeta dela Turda. 14. Legea Românească. 15. Misionarul Ortodox. 16. Ardealul. 17. Drapelul. 18. Foaia noastră. 19. Gazeta Transilvaniei. 20. Kirchliche Blätter. 21. Avântul. 22. Lumina Creștină. 23. Viitorul. 24. Biserica Bănățană.

c) CASSA SOCIETĂȚII

În anul acesta societatea a administrat averea în bani depusă în fondul administrativ.

Bilanțul pe acest an se prezintă în felul următor:

Intrate Lei 37.365.—

Eșite „ 13.840.—

Rest în casă . . Lei 23.525.—

MULȚUMITĂ PUBLICĂ

Societatea exprimă și la finea acestui an societar, adâncă sa mulțumită și recunoștință Înaltei Autorități bisericești, pentru toate ajutoarele date; Prea Cucernicului Părinte Rector Dr. Dumitru Stăniloae pentru grija deosebită și părinteasca supraveghiere, precum și pentru tot sprijinul moral și material acordat cu multă bunăvoință societății noastre; Cucernicului Părinte Prof. Dr. Teodor Bodogae, pentru bunăvoința ce ne-a arătat-o primind sarcina de a fi președinte de onoare al societății și pentru caldele cuvinte de indemn spre mai bine pe care ni le-a adresat totdeauna; Dlui Prof. Dr. Corneliu Sârbu pentru interesul viu ce ne-a purtat în decursul acestui an societar.

Societatea exprimă apoi călduroase mulțumiri tuturor celor care au contribuit la sporirea bibliotecii ei, prin donații de cărți sau daruri în bani, precum și Onoratelor redacții care ne-au dat sprijinul lor pentru atingerea scopurilor noastre cultural-morale, prin trimiterea de reviste, ziare și foi gratuite.

Sibiu, din ședința societății ținută în 31 Maiu 1941.

AUREL MARIAN,
Președinte activ.

NICOLAE MODOIU
Secretar.

Cuprinsul

	Pag.
I. Herbart și herbartienii români din Ardeal:	
Johann Fried. Herbart	5
II. Herbartienii români:	
1. Ioan Popescu	17
2. Ștefan Velovan	25
3. Dr. Daniil Popovici-Barcianu	30
4. Dr. Petru Șpan	35
5. Dr. Petru Pipos	41
6. Dr. Vasile Bologa	48
7. Dr. Petru Barbu	53
Profesorul Ilie I. Beleşă	60
Candid Popa	65
Date școlare	67
Cronica anului	78
Societatea „Andrei Șaguna”	80

